

Obrzędy powszednie i odświętne

Daily and Festive Rituals

Obrzędy
powszednie i odświętne

Daily and Festive
Rituals

Obrzędy
powszednie i odświętne

Daily and Festive
Rituals

Galeria Arsenał, Białystok, 2016

Obrzędy powszednie i odświętne / Daily and Festive Rituals

Galeria Arsenal elektrownia / Arsenal Gallery power station, Białystok, 15.04.–26.05.2016

Artyści / Artists:
Andrzej Dłużniewski, Andrzej Dudek-Dürer, Ryszard Grzyb, C.T. Jasper, Koji Kamoji,
Alicja Kochanowska, Aleksander Komarov, Alexey Lunev, Joanna Malinowska,
Jacek Malinowski, Tomasz Matuszak, Dorota Podlaska, Danuta Radulska,
Józef Robakowski, Tadeusz Rolke, Ludgarda Sieńko, Antonina Slobodchikova

Kurator / Curator: Michał Jachuła

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Partially funded from the means of the Minister of Culture and National Heritage of the Republic of Poland

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

Patroni medialni / Media patrons:

ISBN 978-83-89778-24-6

Obrzędy powszednie i odświętne

Michał Jachuła

Głównym celem wystawy „Obrzędy powszednie i odświętne” jest przyjrzenie się rytuałom zakorzenionym w religii, tradycji i kulturze. Ekspozycja jest również pretekstem do zadania retorycznych pytań. Czy i dlaczego człowiekowi potrzebna jest religia? Jakie jest miejsce duchowości w dzisiejszym świecie? Jakie są codzienne i odświętne praktyki odwołujące się do transcendencji?

Obrzędy jako przejawy duchowości i wiary odgrywają w naszym życiu kluczową rolę, świadcząc o dążeniu do doświadczania kontaktu z Bogiem, Absolutem, Sacrum. Codzienność staje się coraz bardziej świecka, stąd jednym ze sposobów na przywrócenie religijnego i duchowego sensu życia jest rytuał: symboliczna czynność angażująca wyobraźnię, emocje i wewnętrzne przekonania. Poszukiwanie własnego miejsca we wszechświecie jest uniwersalną potrzebą człowieka, spragnionego strawy duchowej, pozarozumowych i metafizycznych przeżyć w powszednim życiu. Wystawa „Obrzędy powszednie i odświętne” prezentuje szerokie spektrum modeli rytualnego ludzkiego działania i doświadczania – zarówno w sferze sacrum, jak i „prozy życia”. Artyści podejmują m.in. wątki poszukiwania wewnętrznego spokoju i harmonii, pielgrzymki duchowej oraz modlitwy. Wybrane prace odnoszą się do sztuki jako religii oraz świeckich rytuałów wpisanych w życie społeczno-polityczne.

Początek narracji wyznacza obraz *Bóg* (1998) Andrzeja Dłużniewskiego – dzieło, które ma dla ekspozycji szczególne znaczenie. Chociaż wystawa nie jest z założenia poświęcona *stricte* religii i nie ma ambicji uwzględniania wszystkich wyznań świata, obraz ten wskazuje na pewnego rodzaju uniwersalny wątek religijny, rozwijający się w innych pracach. Bóg jest tu ponad podziałami, a wszyscy ludzie są wobec Niego równi. Każdy człowiek ma prawo wierzyć w to, co chce, nawet jeśli przyjmuje postawę ateisty. Dzieło Dłużniewskiego, o dużym potencjale interpretacyjnym, jest deklaracją wolności myśli, sumienia i wyznania. Podobne podejście obecne jest w pracach m.in. Kojiego Kamojiego, Doroty Podlaskiej i Jacka Malinowskiego.

Instalacja *Człowiek* (1984) Kamojiego, złożona z wysłużonych wizytówek, do których na długich sznurkach przymocowano kamienie, przywołuje szereg istnień ludzkich: obciążonych indywidualnymi doświadczeniami, mających własne przekonania duchowe, wyznających różne wiary. Niezależnie od oczywistych różnic jednostkowych, kulturowych i światopoglądowych wszystkie byty ludzkie ukazane są w taki sam sposób – wobec Boga i siebie nawzajem.

Pokaźnych rozmiarów, ewoluująca w czasie praca Doroty Podlaskiej zatytułowana *Święcone* (2016) złożona jest z potraw i produktów spożywczych o symbolice wywodzącej się z tradycji, religii oraz magii. Poprzez kilkunastometrowy niski stół-podest z 37 pokarmami, do którego należy się schylić, niemal pokłonić, aby sięgnąć po posiłek, artystka pokazuje wspólny rdzeń różnych obrządków i obyczajów. Dzielenie się jedzeniem, poznawanie innych kultur przez pryzmat tradycji kulinarnych również ma głębokie znaczenie – stąd codziennie jeden z widzów wystawy jest obdarowywany kolejną potrawą, a podest stopniowo pustoszeje. „Kolażowa święconka” to uniwersalna strawa dla ciała i ducha, ponad wszelkimi podziałami.

W scenariuszu filmu *Guru* (2011), prezentowanym na wystawie w postaci obiektu do czytania, Jacek Malinowski próbuje dociec, czy wiara we współczesnym, racjonalnym i coraz bardziej laickim świecie jest jeszcze potrzebna. Fikcyjny dokument zbudowany m.in. z szeregu odniesień do różnych religii pokazuje, że społeczeństwo kontrolowane przez polityków i media, z bogatym bagażem kulturowym i wyznaniowym, kieruje się coraz bardziej w stronę wartości, którą można określić (używając słów artysty) jako do „ateistyczna ekumenia” – jednoczącej ludzi o nierzadko skrajnych poglądach. Malinowski zadaje fundamentalne pytanie: czy ludzie świadomi manipulacji, jaka codziennie dokonuje się na wartościach, wciąż potrzebują do życia patrzącego z góry oka Opatrzności? I chociaż scenariusz nie daje jednoznacznego rozstrzygnięcia, można wysnuć konkluzję, że ludziom łatwiej żyć, gdy są prowadzeni przez przywódców czy proroków w ramach jasno określonych systemów – niż bez „przewodników duchowych” wskazujących zwykłym śmiertelnikom różnice między dobrem a złem.

W kilku pracach prezentowanych na wystawie pojawia się motyw pielgrzymki. Cykl czarno-białych fotografii Tadeusza Rolkego z lat 50. XX w. przedstawia pielgrzymów udających się na Świętą Górę Grabarkę – najważniejszy ośrodek prawosławia w Polsce. Pątnicy wędrują na

nią często na kolanach, z drewnianymi krzyżami, które pozostawiają na miejscu jako wota dziękczynne i błagalne. Dokument fotograficzny, wykonany zapewne w święto Przemienienia Pańskiego, to świadectwo szczególnego rytuału, wymagającego trudu i silnej woli wiernych, jednoczących się w obliczu Boga.

Podróż pątnicza – odbywana zwykle z pobudek religijnych – w dwóch innych pracach ma częściowo świecki charakter. Kolejna seria zdjęć Rolkego, prezentowana na wystawie jako projekcja slajdów, ukazuje 266. pieszą pielgrzymkę do Częstochowy w 1977 r. Stała się ona schronieniem dla grupy hipisów, zazwyczaj źle traktowanych przez Milicję Obywatelską. Dokument czasu, uchwycony z charakterystyczną dla artysty wrażliwością, jest bardziej dowodem pragnienia wolności młodych ludzi patrzących z nadzieją w przyszłość niż przedstawieniem dewocji młodych pielgrzymów.

Z kolei praca Józefa Robakowskiego to dokumentacja fotograficzna akcji *Pielgrzymka artystyczna*, współorganizowanej przez autora z Antonim Mikołajczykiem, Zbigniewem Warpechowskim oraz Ryszardem Waśko w Łodzi w 1983 r. Projekt, będący przejawem niezależnego życia artystycznego wczesnych lat 80. ubiegłego wieku, jednoczył w celebracji sztuki twórców z całej Polski. Rozpoczął się wspólną peregrynacją po mieście z transparentem „Niech żyje sztuka!”. Akcja kontynuowana była w prywatnych mieszkaniach i pracowniach, gdzie odbywały się wystawy, wykłady, performanse, koncerty i inne zdarzenia, łącząc ludzi we wspólnym duchowym praktykowaniu sztuki.

Postawę szczególnego pielgrzyma prezentuje Andrzej Dudek-Dürer. Od 1969 r. przemieszcza się po świecie, tworząc trwający do chwili obecnej life-performance *Sztuka Butów – Sztuka Spodni – Sztuka Andrzeja Dudka-Dürera (Żywa rzeźba)*. Nieprzerwanie od kilku dekad artysta nosi te same buty i spodnie. Tym samym deklaruje zainteresowanie duchową stroną życia z pominięciem jego materialnego wymiaru, przywiązania do rzeczy i troski o nie. Zetknięcie się z Dudkiem-Dürerem jest okazją do spotkania transcendentnej tajemnicy. Artysta wierzy w reinkarnację i uważa siebie za wcielenie Albrechta Dürera. Regularnie od 1981 r. realizuje tzw. działania metafizyczno-telepatyczne w rocznice urodzin Dürera, z którego duchem łączy się w trakcie medytacji. Podróżuje więc nie tylko w przestrzeni, ale również w czasie.

Motyw modlitwy dosłownie obecny jest w pracy Ryszarda Grzyba. Forma tekstualno-dźwiękowego utworu jest zaczerpnięta z litanii – modlitwy powszechnie znanej w tradycji chrześcijańskiej – choć w przeciwieństwie do pierwowzoru nie ma charakteru błagalnego czy pochwalnego. *Litania malarza* (2004) jest namysłem nad malarstwem, nad tym, czego nie można bądź nie należy malować, by pozostać w zgodzie z doktryną sztuki. Nacechowany rezygnacją monolog prowadzi do wniosku, że nie należy malować niczego, co można łatwo zdefiniować, opisać, ubrać w słowa. Grzyb jako artysta wydaje się przeżywać zwątpienie w sens malarstwa, tym bardziej więc szuka tego sensu: zanurzając się w powtarzalnym rytmie poezji, próbuje odnaleźć istotę sztuki obrazu.

Inna modlitwa, również z tradycji chrześcijańskiej, pojawia się na tkaninie dwuosnowowej Danuty Radulskiej z 2003 r. „Dywan” artystki, będący przykładem tkaniny narracyjnej, pokazuje pracę w polu i dożynki – wywodzące się z czasów przedchrześcijańskich ludowe święto obchodzone na zakończenie żniw. Pracy rozumianej jako rozmowa z Bogiem towarzyszy fragment modlitwy *Ojciec nasz*. Wytkane zdanie „Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj” jest podziękowaniem za zebrane plony i zarazem prośbą o następne. Motyw pracy ludzi i zwierząt, również dającej się interpretować jako modlitwa, widoczny jest w tkaninie *Pasieka w gospodarstwie* (2014) Ludgardy Sieńko. Ludzie i pszczoły pracują zgodnie z rytmem przyrody. Z kolei roztańczone postaci z tkanin Alicji Kochanowskiej *Sobótkowa noc* (1998) oraz *Kołodnicy* (2012) przedstawiają obrzędy ludowe związane nie tylko ze świętami chrześcijańskimi (Boże Narodzenie), lecz wywodzące się jeszcze z wierzeń słowiańskich (Noc Kupały, zwana też Sobótką). Tematykę ludyzmu i obrzędowości dorocznej podejmuje również Sieńko w pracy *Zabawa* (1979) i Radulska w *Puszczaniu wianków* (2012).

Tematy społeczno-polityczne wychodzą na pierwszy plan w pracach Antoniny Slobodchikovej, Tomasza Matuszaka, Aleksandra Komarova oraz wspólnej realizacji C.T. Jaspiera i Joanny Malinowskiej. Slobodchikova w dwukanałowym wideo *Głos dla ziemi. Z prochu w proch* (2012–2016) za pomocą niewinnej dziecięcej zabawy w „sekretniki” opowiada o braku wolności wypowiedzi, również artystycznej, we współczesnej Białorusi. Rytuał zakopywania cennych tajemnic artystka przekłada na gest zakopania zwierzęcego języka – w domyśle symbolu nieskrępowanej mowy.

NaPalm Travel (2014) Matuszaka dotyczy konfliktu izraelsko-palestyńskiego w Hebronie – palestyńskim mieście, którego część jest kontrolowana przez siły izraelskie. Konflikt o podłożu politycznym i religijnym rozgrywający się pomiędzy Arabami a Żydami na terenie Ziemi Świętej nie pozwala normalnie funkcjonować żadnej ze stron. „Obrzędem” staje się tu utrwalony historycznie i „pielęgnowany” współcześnie rytuał wzajemnej niechęci obu społeczności – konflikt tragiczny, dla którego nie sposób jest znaleźć pokojowego rozwiązania.

Aleksander Komarov w wideo *Głosy* (2011) koncentruje się na religii rozumianej jako element życia społecznego. Artysta pokazuje dwa aspekty życia księży i zakonnic: jako osób służących Kościołowi i Bogu oraz jako ludzi wykonujących prozaiczne, powtarzalne czynności w budynku świątyni. Księży postrzega przede wszystkim jako aktywną grupę „producentów medialnych” zarządzających procesem tworzenia rzeczywistości.

Biuro Ewidencji Masek (2016) Jaspiera i Malinowskiej przywołuje fenomen masek afrykańskich w PRL-u. Popularne obiekty dekoracyjne przywożone przez marynarzy jako pamiątki z Afryki obecne były w wielu polskich domach i mieszkaniach, szczególnie tych na Pomorzu. Wśród masek masowo produkowanych dla zagranicznych turystów pojawiają się unikatowe egzemplarze o charakterze rytualnym i magicznym. Punktem wyjścia nowego wspólnego projektu Jaspiera i Malinowskiej stała się refleksja o roli, jaką pełniły te obce, egzotyczne obiek-

ty w rodzimej Polsce Ludowej, w której trudno było zdobyć nawet podstawowe produkty potrzebne do życia, a możliwość podróżowania po świecie była zarezerwowana dla nielicznych.

Kontrapunktem do otwierającej wystawę pracy Dłużniewskiego – i zarazem dziełem kończącym jej narrację – jest praca Alexeya Luneva zatytułowana *Nie ma nic. Deus Conservat Omnia* (2016). Monumentalny napis, na który składają się laminowane wydruki, komunikuje negację „treści” i przekonanie o istnieniu Boga, który chroni wszystko.

Wystawa „Obrzędy powszednie i odświętne”, jednocząca kilka pokoleń artystów, pokazuje, że we współczesnym świecie duchowość i religia są wciąż potrzebne i wzbogacają człowieka. Rytuały o charakterze świeckim czy religijnym, zarówno te dziedziczone od pokoleń, od których zazwyczaj trudno uciec, jak i te tworzone indywidualnie, skrojone na własną miarę, bardziej pomagają, niż przeszkadzają. Pomimo coraz większej laicyzacji rzeczywistości kontakt z pierwiastkiem duchowym dla wielu ludzi nadal stanowi wartość i sens życia.

Daily and Festive Rituals

Michał Jachuła

The first aim of the “Daily and Festive Rituals” exhibition is to take a close look at rituals rooted in religion, tradition and culture. The display also provides a pretext for posing a number of rhetorical questions. Do people need religion and what do they need it for? What is the position of spirituality in our world? What are the everyday and festive ceremonies relating to transcendence?

As manifestation of spirituality and faith, rituals occupy a key role in our lives, testifying to the efforts we make to experience a relationship with God, the Absolute, and the Sacred. Nowadays, daily life has an increasingly secular nature and one of the methods for restoring a religious and spiritual sense of life is ritual: a symbolic act that involves imagination, emotions and personal beliefs. The search for one's own place in the universe is typical of all human beings, yearning for spiritual nourishment and metaphysical experience that goes beyond reason in everyday life. The “Daily and Festive Rituals” exhibition provides a wide range of models of ritual human action and experience – both, in the sacred sphere and in day-to-day life. Problems addressed by the artists include, for instance, inner peace and harmony, spiritual pilgrimage and prayer. Selected works see art as religion and secular rites as part of social and political life.

Narration begins with Andrzej Dłużniewski's painting *God* (1998) – a work of special significance for the exposition. Although the exhibition is by no means dedicated solely to religion and is not intended to encompass all denominations found in the world, the painting suggests a universal religious thread continued in other pieces. God is universal and all people are equal before Him. Every person is free to believe in whatever they choose; they are also free to adopt an atheist stance. Offering numerous interpretational possibilities, Dłużniewski's work is a declaration of the freedom of thought, conscience and persuasion. A similar approach can be observed in works by Koji Kamoji, Dorota Podlaska and Jacek Malinowski.

Kamoji's *Man* (1984), an installation made up of used visiting cards to which stones on long strings have been attached, evokes individual humans and their personal experiences, spiritual beliefs and various denominations. Regardless of natural differences in terms of particularity, culture and world view, all beings are presented in the same way – towards God and towards each other.

Evolving in time, Dorota Podlaska's *Holy Food* (2016) is a large piece comprising meals and foodstuffs to which tradition, religion or magic have attached symbolic meanings. Longer than ten metres, a low table/platform accommodating 37 dishes one needs to bow to reach points out to the shared core of diverse rites and customs. Sharing food, getting to know other cultures through culinary traditions is also deeply significant – every day one of the viewers receives a dish and the platform is getting emptier. The ‘collage of holy food’ constitutes universal nourishment for the body and the spirit, regardless of all divisions.

In the script of the film entitled *Guru* (2011), displayed at the exhibition as an object to be read, Jacek Malinowski attempts to find out whether faith is needful in a modern, rational and increasingly secular world. Consisting of many references to various religions, his fictitious documentary reveals that a society controlled by politicians and the media, with a rich cultural and religious tradition, is heading more and more towards values that can be described (as the artist suggests) as “atheist ecumenism,” uniting many people holding extreme opinions. Malinowski poses a fundamental question: do people aware of the manipulation performed on values on a daily basis still need the Eye of Providence viewing them from above? Although the script fails to offer a straightforward answer, we may conclude that people find life easier when they can follow a leader or a prophet and stick to clearly defined systems than without ‘spiritual guides’ showing ordinary people what the difference between good and evil is.

Several works displayed at the exhibition feature the motif of pilgrimage. Tadeusz Rolke's cycle of black-and-white photographs from the 1950s depicts pilgrims walking to the Holy Mountain of Grabarka – the most important centre of the Orthodox Church in Poland. Many pilgrims walk on their knees, bearing wooden crosses which they then leave at the sanctuary as thanksgiving or imploring offerings. The photographic documentary, executed possibly

during the Feast of the Transfiguration, is a record of a special rite that requires effort and strong will on the part of the faithful, united before God.

Pilgrimages are usually undertaken for religious reasons, but in two other works their nature seems to be partly secular. Another series of Rolke's photographs, displayed at the exhibition as a slide show, depicts the 266th walking pilgrimage to Częstochowa in 1977. It was among pilgrims that a group of hippies hid, who tended to suffer harsh treatment from Citizen's Militia. Captured with sensitivity typical of that artist, the documentary of those days mostly shows the longing of young people – holding high hopes for the future – for freedom, rather than sanctimoniousness of youthful pilgrims.

Józef Robakowski's work, on the other hand, is a photographic documentation of the action *Artistic Pilgrimage*, co-organized by the artist, Antoni Mikołajczyk, Zbigniew Warpechowski and Ryszard Waśko, that took place in Łódź in 1983. The project, a symptom of independent artistic life in the early 1980s, provided a chance for artists from all over Poland to unite in celebration of art. It started with collective peregrination around the city with a banner saying: "Long live art!" The action was continued in private flats and studios where exhibitions, lectures, performances, concerts and other events took place, bringing people together in collective spiritual practice of art.

Andrzej Dudek-Dürer is a special kind of pilgrim. Since 1969, he has been travelling around the world, carrying out an ongoing life-performance entitled *The Art of Shoes – The Art of Trousers – The Art of Andrzej Dudek-Dürer (Living Sculpture)*. He has been wearing the same shoes and trousers for several decades. He thus reveals his interest in the spiritual aspect of life and rejection of its material aspect, attachment to commodities and care of them. Dudek-Dürer's work provides an opportunity to encounter a transcendent mystery. The artist believes in reincarnation and claims he is an incarnation of Albrecht Dürer. Since 1981, he has regularly performed so-called metaphysical/telepathic activities on the anniversary of Dürer's birth; it is his spirit that the artist connects with while meditating. In this way, he travels not only in space but also in time.

The motif of prayer is directly present in Ryszard Grzyb's work. The textual/sound work takes the form of a litany – a well-known type of prayer in Christian tradition – even though, contrarily to the original, it is not meant to beseech or praise any deity. *The Litany of the Painter* (2004) is a reflection upon painting, upon what a painter cannot or should not paint in order to remain faithful to artistic doctrine. Full of resignation, the monologue leads to the conclusion that nothing that can be easily defined, described or verbalized ought to be painted. As an artist, Grzyb seems to doubt the sense of painting; he is thus looking for it all the more: immersing himself in the repetitive rhythm of poetry he tries to discover the essence of the art of painting.

Another prayer, also originating in Christian tradition, emerges on Danuta Radulska's dou-

ble-thread tapestry (2003). The 'carpet,' an instance of narrative tapestry, depicts field work and harvest festival – a folk feast celebrating the end of harvest, dating back to pre-Christian times. Work interpreted as conversation with God is accompanied by an excerpt from the prayer *Paternoster*. The woven sentence "Give us this day our daily bread" expresses appreciation of gathered crops and request for more in the future. The theme of human and animal work, which can also be interpreted as prayer, can be seen in the tapestry entitled *Apiary* (2014) by Ludgarda Sieńko. People and bees work in accordance with the rhythm of nature. Dancing figures in Alicja Kochanowska's *Midsummer Night's Celebration* (1998) and *Carrolers* (2012) depict folk rituals related not only to Christian feasts (Christmas), but also originating in Slavonic beliefs (Midsummer Night). The subject of ludic and seasonal rituals is also present in Sieńko's work *Dance* (1979) and Radulska's *Wreath Floating* (2012).

Social and political themes come to the foreground in works by Antonina Slobodchikova, Tomasz Matuszak, Aleksander Komarov as well as in the piece created together by C.T. Jasper and Joanna Malinowska. In her two-channel video *The Vote to the Ground. Ashes to Ashes* (2012–2016), Slobodchikova uses the innocent play in 'secrets' to comment on the lack of free speech, including artistic expression, in contemporary Belarus. The ritual of burying hidden secrets is rendered by the artist into a gesture of burying an animal tongue – a symbol of free speech.

Matuszak's *NaPalm Travel* (2014) addresses the question of the Israeli-Palestinian conflict in Hebron – a Palestinian city partially controlled by Israeli forces. The political and religious conflict between Arabs and Jews, taking place in the Holy Land, makes it impossible for both sides to lead normal lives. The 'rite' here is the historically established and presently 'maintained' ritual of mutual aversion between both communities – a tragic conflict for which a peaceful solution cannot be found.

In his video *Voices* (2011), Aleksander Komarov focuses on religion interpreted as an element of social life. The artist reveals two aspects of the life of priests and nuns: as people serving the Church and God as well as people performing mundane, repetitive actions in a temple. He sees priests mostly as an active group of "media producers," managing the process of creating reality.

The *Bureau of Mask Registry* (2016) by Jasper and Malinowska refers to the phenomenon of African masks in the People's Republic of Poland. Popular decorations brought by sailors as souvenirs from Africa could be found in numerous Polish houses and flats, especially in seaside regions. Among masks mass produced for foreign tourists there are some unique objects with ritual and magical character. The point of departure for Jasper and Malinowska's work was provided by a reflection on the role played by these strange exotic objects in the People's Republic of Poland, where even the most basic commodities were hardly available and few citizens were allowed to travel abroad.

A counterpoint to Dłużniewski’s work opening the exhibition – as well as the work putting an end to the narration – is Alexey Lunev’s piece entitled *There is Nothing. Deus Conservat Omnia* (2016). A monumental inscription made up of laminated printouts communicates negation of ‘content’ and the notion that God who protects everything exists.

Uniting several generations of artist, the “Daily and Festive Rituals” exhibition demonstrates that spirituality and religion are still necessary and enrich people in contemporary world. Secular and religious rites, both those passed from generation to generation that tend to be impossible to escape and those developed individually, help more than they disturb. Although reality grows more and more secular, contact with spirituality continues to constitute a value and provide the sense of life for many people.

Andrzej Dłużniewski	14
Andrzej Dudek-Dürer	16, 18
Ryszard Grzyb	20
C.T. Jasper & Joanna Malinowska	22
Koji Kamoji	24
Aleksander Komarov	26
Alexey Lunev	28
Jacek Malinowski	30
Tomasz Matuszak	32
Dorota Podlaska	34
Józef Robakowski	36
Tadeusz Rolke	38, 40
Antonina Slobodchikova	42
Tkaniny narracyjne / Narrative tapestries	44
Danuta Radulska	45
Alicja Kochanowska	46
Ludgarda Sieńko	47

Andrzej Dłużniewski

Bóg, 1998

akryl, płótno, 170 x 120 cm

fot. Mariusz Michalski, dzięki uprzejmości Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie

„Kiedy byłem bardzo małym chłopcem, miałem może cztery lata – wspominał Dłużniewski – zobaczyłem w kościele w Głownie namalowany wizerunek Boga Ojca. Zafascynował mnie. Nie obrazy Chrystusa, Matki Boskiej, ale właśnie Boga. Odtąd staram się przedstawić towarzyszące mi emocje. Obraz Bóg nawiązuje do tego doświadczenia. Wokół obrazu biegnie czerwona ramka, a wzdłuż niej, od strony obrazu, przylegająca do niej bardzo cienka ramka żółta, w kolorze światła. Wraz z czerwienią, w obrazach Dłużniewskiego kolorem słów gramatycznego rodzaju męskiego, oraz kolorem żółtym jako kolorem światła słonecznego wprowadzone zostają wszystkie związane z nimi i przypisywane im kulturowe znaczenia i treści, w tym również treści religijne. Obraz staje się w równej mierze przedstawieniem religijnym i intymnym, bardzo osobistym wyznaniem wiary”*.

* Fragment publikacji *Kolekcja 04*, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Warszawa 2005.

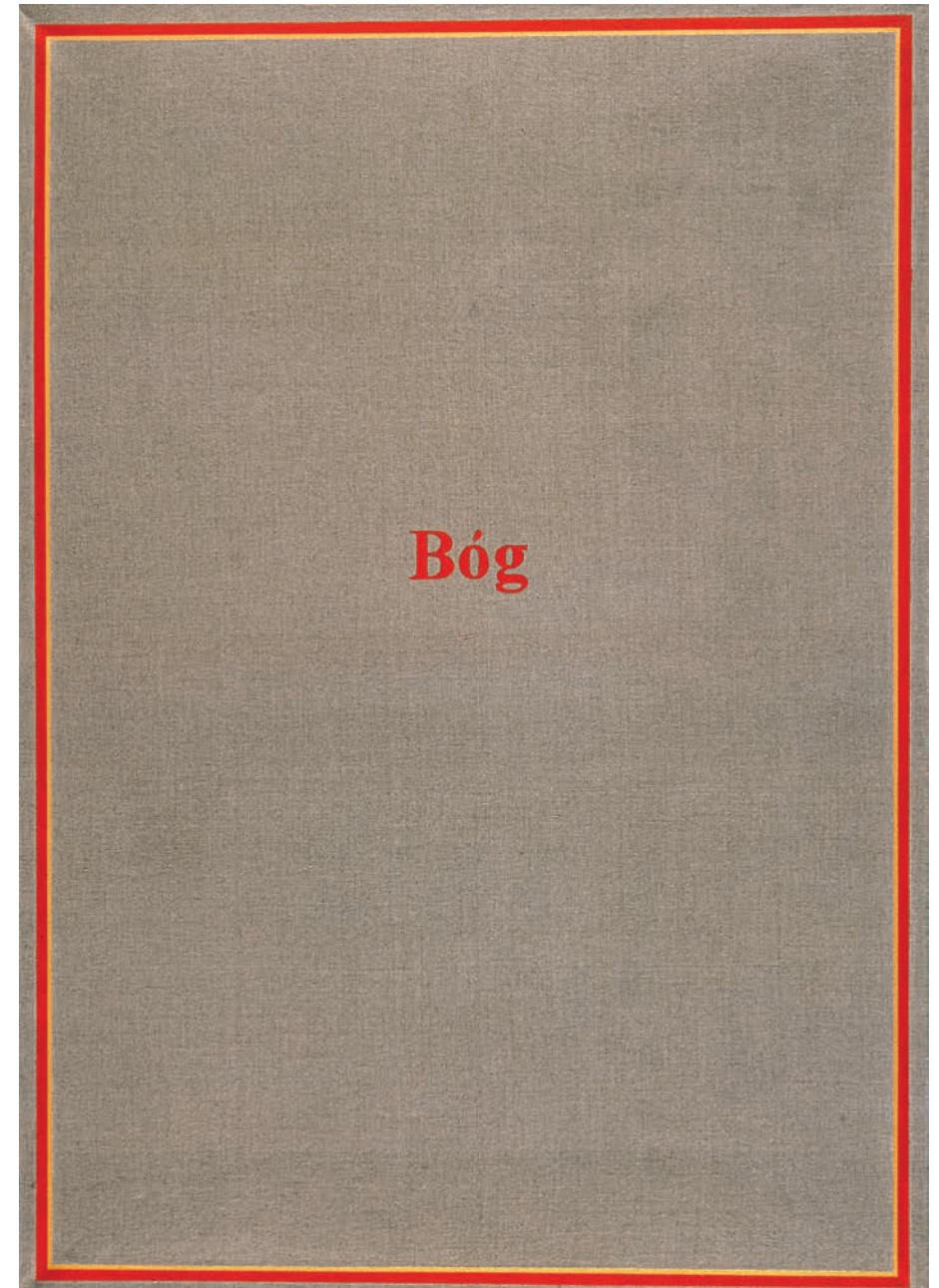
God, 1998

acrylic paint, canvas, 170 x 120 cm

photo by Mariusz Michalski, courtesy of the Centre for Contemporary Art Ujazdowski Castle in Warsaw

“‘When I was a very small boy, perhaps four years old,’ Dłużniewski said, ‘I saw a painted image of God the Father in our local church in Głowno. I was fascinated with it. Not with the images of Christ, or the Heavenly Mother, but God. I’ve been trying to convey the emotion since then.’ The painting *God* is a reference to that experience. The painting is framed with a red line, and, adjacent to it, runs a very narrow line in yellow, the colour of light. The red, in Dłużniewski’s paintings a colour of masculine-gender terms, and the yellow, as the colour of light, introduce to the painting all the cultural meanings and senses, including religious ones, that are associated with, and attributed to, them.”*

* Excerpt from the book *Kolekcja 04*, Centre for Contemporary Art Ujazdowski Castle, Warsaw 2005, translated by Marcin Wawrzyńczak.

Andrzej Dudek-Dürer

Autoportret żywa rzeźba po Wenecji, 1969–2007?
fotografia, solwentografia na płótnie, 560 x 160 cm

Pod koniec lat 60. XX w. artysta rozpoczął trwający do dzisiaj life-performance *Sztuka Butów – Sztuka Spodni – Sztuka Andrzeja Dudka-Dürera (Żywa rzeźba)*.

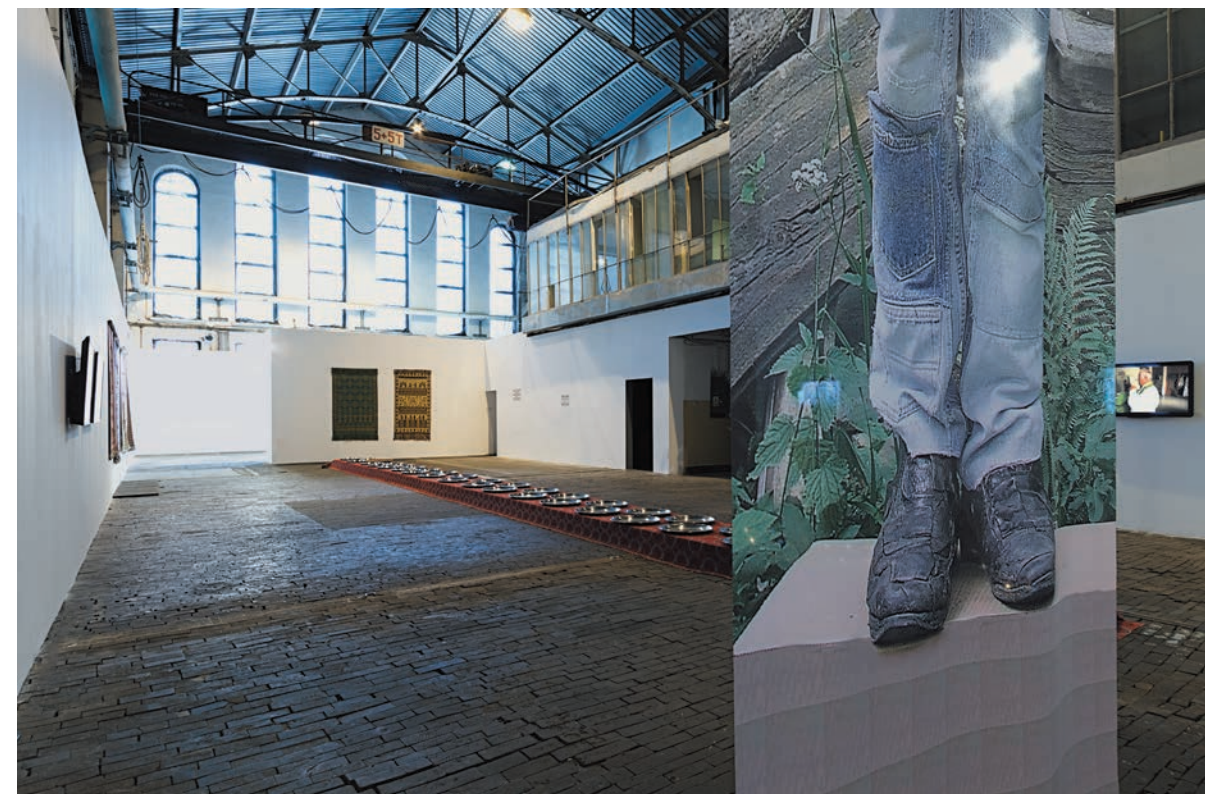
Nieodłącznym elementem tożsamości artysty są jego buty – noszone nieprzerwanie od 1969 r., reperowane, łatanie, klejone. Podobnie ma się sprawa z jedną i tą samą parą spodni, również stale towarzyszącą życiu artysty od kilku dekad. Elementy „kostiumu”, konsekwentnie używanego przez Dudka-Dürera, wiążą się organicznie z ideą „żywej rzeźby”. Gdziekolwiek artysta się pojawia, tworzy life-performance. Obecność Dudka-Dürera jest okazją do spotkania z transcendentną tajemnicą.

Self-portrait Living Sculpture after Venice, 1969–2007?

photography, solvent print on canvas, 560 x 160 cm

In the late 1960s the artist began his life-performance entitled *The Art of Shoes – The Art of Trousers – The Art of Andrzej Dudek-Dürer (Living Sculpture)*, continued to this day.

The artist's shoes – worn uninterruptedly since 1969, repaired, mended, glued – are an integral part of his identity. So are his trousers, the same pair that has been in the artist's life for several decades. The elements of the 'costume' worn by Dudek-Dürer with great consistency are organically linked to the idea of 'living sculpture.' Wherever the artist happens to be, his life performance goes on. Dudek-Dürer's presence offers an opportunity to encounter a transcendent mystery.

Andrzej Dudek-Dürer

od góry:

Żywa rzeźba

działanie w Galerii Arsenal elektrownia
w Białymstoku w trakcie otwarcia wystawy,
15 kwietnia 2016

Żywa rzeźba, Trans... komunikacja X

rytuał-performance w Galerii Arsenal elektrownia
w Białymstoku w trakcie otwarcia wystawy,
15 kwietnia 2016

w tle dolnego zdjęcia:

instalacja prezentująca dokumentację z *Działania metafizyczno-telepatycznego w 510. rocznicę urodzin Albrechta Dürera*, Wrocław – świat, 21 maja 1981, Galeria X, ZPAP we Wrocławiu

from top:

Living Sculpture

action at the Arsenal Gallery power station
in Białystok during opening of the exhibition,
April 15, 2016

Living Sculpture, Trans... communication X

ritual-performance at the Arsenal Gallery power station
in Białystok during opening of the exhibition,
April 15, 2016

in the background of the bottom photo:

installation presenting documentation of the *Meta-physical Telepathic Action on the 510th Anniversary of Albrecht Dürer's Birthday*, Wrocław – world, May 21, 1981, Galeria X, ZPAP, Wrocław, Poland

Ryszard Grzyb

Litania malarza, 2004
praca dźwiękowa, 55" (niereprodukowana)

Litania malarza
Nie malować zwierząt
Nie malować ludzi
Nie malować martwych natur
Nie malować pejzaży
Nie malować struktur
Nie malować dekoracji
Nie malować zdarzeń z prywatnego życia ludzi
Nie malować wydarzeń politycznych
Nie malować scen historycznych
Nie malować ptaków i ryb
Nie malować uczuć
Nie malować architektury
Nie malować abstrakcji
Nie malować marzeń
Nie malować niewiedzy
Nie malować wiedzy
Nie malować nicości
Nie malować fantazji
Nie malować plam ani linii
Nie malować zjawisk atmosferycznych
Nie malować seksu
Nie malować narodzin
Nie malować śmierci
Nie malować pragnień
Nie malować strachu

Zdania napowietrzne, od 2004
tabliczki emaliowane, 32 x 52 cm, 30 x 40 cm
dzięki uprzejmości Galerii Propaganda w Warszawie

Zdania napowietrzne nikogo nie obrażają, nie atakują, nie noszą śladów agresji, prowokacji czy protestu. Są zbiorem poetyckich myśli artysty, które zmuszają odbiorców do zastanowienia się i pobudzają refleksję o życiu we współczesnym, skomercjalizowanym świecie.

The Litany of the Painter, 2004
sound work, 55" (not reproduced)

The Litany of the Painter
Paint no animals
Paint no people
Paint no still lifes
Paint no landscapes
Paint no structures
Paint no decorations
Paint no events from people's private lives
Paint no political events
Paint no historical scenes
Paint neither bird nor fish
Paint no feelings
Paint no architecture
Paint no abstraction
Paint no dreams
Paint no ignorance
Paint no knowledge
Paint no nothingness
Paint no fantasy
Paint neither patches nor lines
Paint no atmospheric phenomena
Paint no sex
Paint no birth
Paint no death
Paint no desires
Paint no fear

Aerial Sentences, since 2004
enamelled plates, 32 x 52 cm, 30 x 40 cm
courtesy of the Propaganda Gallery in Warsaw

Aerial Sentences cause no offence, make no attack and bear no trace of aggression, provocation or protest. They constitute a collection of poetic thoughts of the artist, making the viewers ponder upon living in the contemporary commercialized world.

POLAND IS
A MODERATELY
CHRISTIAN
COUNTRY

A TV
BROTH
PEACE
AND QUIET

C.T. Jasper & Joanna Malinowska

Biuro Ewidencji Masek, 2016

instalacja (drewno, płyta, maski), 245 x 438 x 125 cm

Biuro Ewidencji Masek to projekt artystyczny stawiający sobie za cel analizę fenomenu masek afrykańskich jako elementu dekoracyjnego w domach i mieszkaniach PRL-u. Punktem wyjścia projektu jest przekonanie, że obecność wytworów afrykańskiej kultury materialnej i afrykańskiego przemysłu pamiątkarskiego była niecodziennym zjawiskiem kontrastującym z sytuacją ekonomiczną kraju, izolacją, ograniczoną możliwością podróżowania Polaków po świecie.

C.T. Jasper i Joanna Malinowska pragną dokonać ewidencji masek, które dotarły do Polski z Afryki w latach 70. i 80. ubiegłego stulecia, zgromadzić jak największą ich ilość oraz poznać znaczenie masek w kulturze Afryki i kontekście PRL-u.

Długofalowym celem projektu jest wydanie publikacji z dokumentacją fotograficzną zebranych eksponatów i tekstami poświęconymi historii tego zjawiska, etnograficznej genezie artefaktów, próbie prześledzenia szlaków ich podróży i określenia funkcji, jaką te niecodzienne obiekty pełniły w PRL-u. Artystów interesuje również wzajemna relacja rytualnych obiektów afrykańskich i polskiego katolicyzmu, a także to, czym różniły się „maski w socjalizmie” od „masek w modernizmie”.

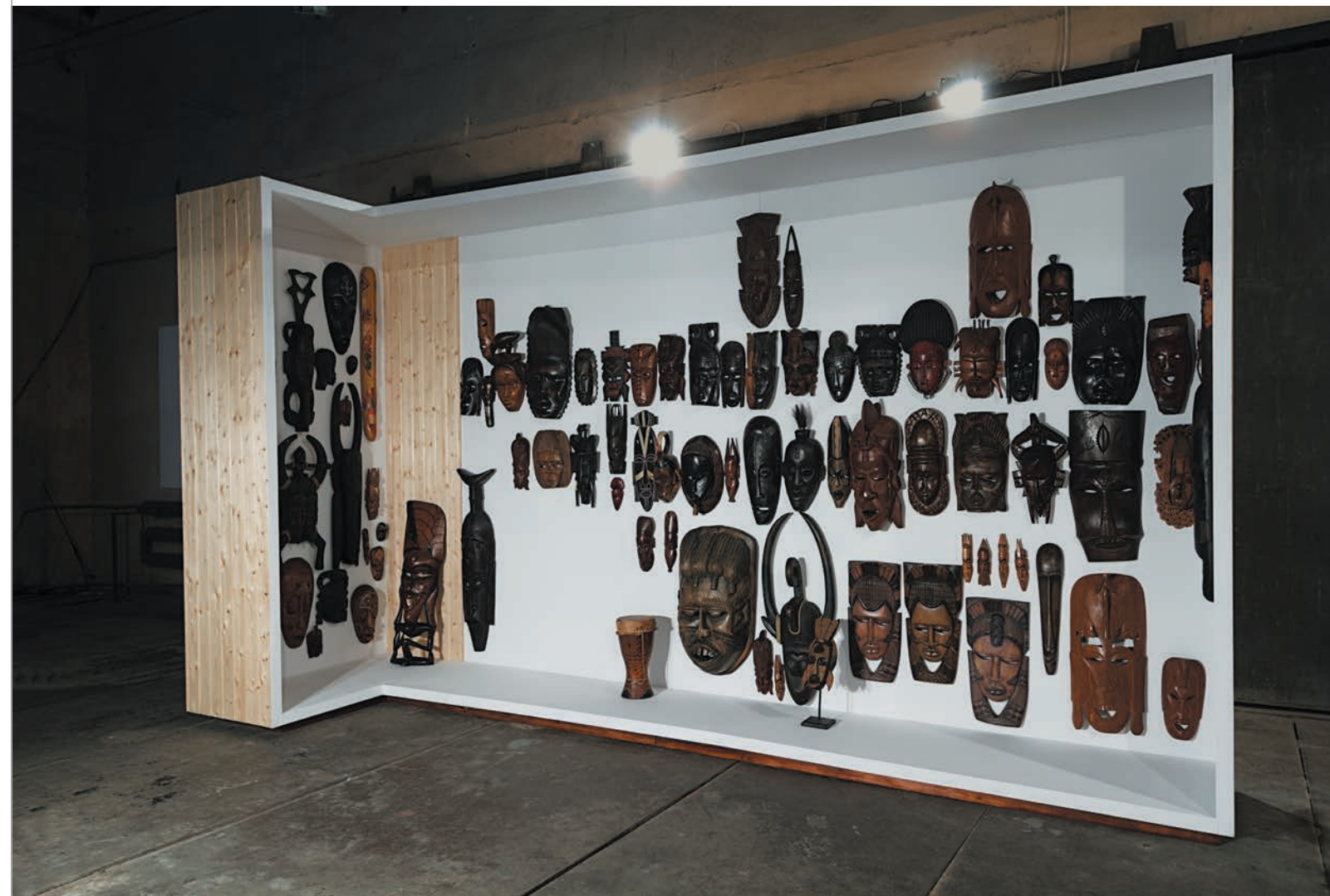
Bureau of Mask Registry, 2016

installation (wood, board, masks), 245 x 438 x 125 cm

Bureau of Mask Registry is an artistic project aiming to analyze the phenomenon of African masks as a decorative element in houses and flats in the days of the People's Republic of Poland. The point of departure is provided by the notion that the presence of products of African material culture and souvenir industry was something extraordinary, contrasting with the economic situation in the country, its isolation and limited possibilities of travelling to foreign countries available to Poles.

C.T. Jasper and Joanna Malinowska intend to record all masks brought to Poland from Africa in the 1970s and 80s, obtain as many of them as possible and find out what they signified in African culture and within the context of the People's Republic of Poland.

The long-term objective of the project is to publish photographic documentation of collected exhibits along with essays discussing the history of the phenomenon, ethnographic origin of the artifacts as well as attempting to retrace their routes and determining the function those unordinary objects served in the People's Republic of Poland. The artists also want to explore the relation between ritual African objects and Polish Catholicism as well as the difference between “masks in socialism” and “masks in modernism.”

Koji Kamoji

Człowiek, 1984

instalacja (wizytówki, kamienie, sznurek), wymiary zmienne

Na całość instalacji składają się indywidualne byty ludzkie przywołane za pomocą starych wizytówek, które artysta otrzymał na początku lat 80. ubiegłego wieku. Każdy z „obecnych” tu ludzi obciążony jest ciężarem własnych spraw, doświadczeń i trosk, które dźwiga przez całe życie. Praca przywołuje również grzecznościowy i biznesowy rytuał wymiany wizytówek.

Man, 1984

installation (visit cards, stones, string), variable dimensions

The installation comprises individual human lives evoked by old visiting cards which the artist received in the early 1980s. Every person 'present' at the show bears the weight of their own business, experiences and worries, which accompanied them throughout their lives. The work also recreates the polite and professional ritual of exchanging visiting cards.

Aleksander Komarov

Głosy, 2011

video, 13'55"

kolekcja Podlaskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych

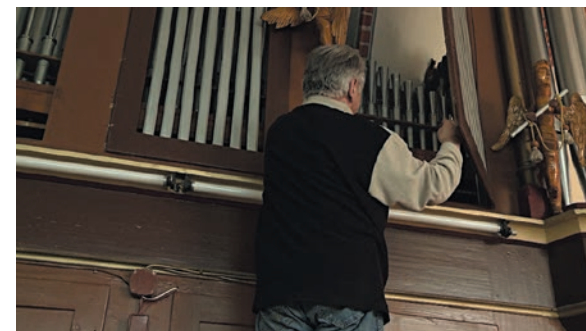
Aleksandra Komarova interesuje religia jako element życia społecznego, przenikania się sfery publicznej ze sferą prywatną. Artysta poświęca uwagę sprawie posłannictwa i pracy zawodowej księży, niejako przeciwstawiając je aspektowi powszedniego życia duchownych. Film, będący raczej sekwencją obrazów niż „opowieścią” podporządkowaną scenariuszowi, jest próbą analizy konstrukcji ruchomego obrazu i sposobów, w jakie media, przy udziale występujących przed kamerą ludzi (rozumianych jako aktywna grupa producentów medialnych), komunikują osobiste doznania i doświadczenia.

Voices, 2011

video, 13'55"

collection of the Podlaskie Association for the Promotion of Fine Arts

For Aleksander Komarov, religion is an element of social life, a symptom of mutual permeation of the public and the private sphere. The artist focuses on the mission and work of priests, contrasting them with the clergy's daily lives. A sequence of images rather than a 'story' that follows a script, the film constitutes an attempt at an analysis of the construction of moving pictures and the way in which media through people performing in front of the camera (seen as an active group of media producers) communicate private emotions and experience.

Alexey Lunev

Niczego nie ma. Deus Conservat Omnia, 2016
64 laminowane wydruki A4, 171 x 243 cm

Praca nie jest wypowiedzią o ateizmie, wręcz przeciwnie – stanowi przykład nowej duchowości i potrzeby wdrożenia własnej indywidualnej religijności. To negacja „treści” i zarazem przekonanie o istnieniu Boga, który ochroni wszystko. *Bóg to „niczego nie ma”, całkowity niebyt, początek, porządek, a nie chaos* – mówi artysta.

There is Nothing. Deus Conservat Omnia, 2016
64 laminated printouts in A4 size, 171 x 243 cm

The work is not about atheism, on the contrary – it is an example of new spirituality and the need to develop one's own religion practice. This is negation of 'content' and at once a notion that God who protects everything exists. *God is 'there is nothing,' total non-existence, beginning, order, and not chaos* – says the artist.

Jacek Malinowski

Guru, 2011

scenariusz filmu, obiekt, technika mieszana (obiekt introligatorski z futerałem: wydruki, rysunki, notatki odręczne, papier, pleksiglas, karton, płótno; podstawa z płyty MDF), 151 x 600 x 50 cm

Guru – film o tym, co jest niemożliwe do rozdzielania, a mianowicie o wierze i miłości, w ujęciu zarówno dosłownym, jak metaforycznym. Pisząc scenariusz, autor podjął temat z kilku punktów widzenia: religii, multikulturowości, psychologii, manipulacji, krytycyzmu społecznego itp. Próbował uzyskać efekt ateistycznej ekumenii, zastanowić się nad istotą zjawisk decydujących o spójności współczesnych skupisk ludzkich. Zamierzał odkryć duchowy czynnik spajający społeczeństwo, dotknąć istoty pozytywnych więzi międzyludzkich: empatii, sympatii, partycypacji – niezależnie od warunków zewnętrznych.

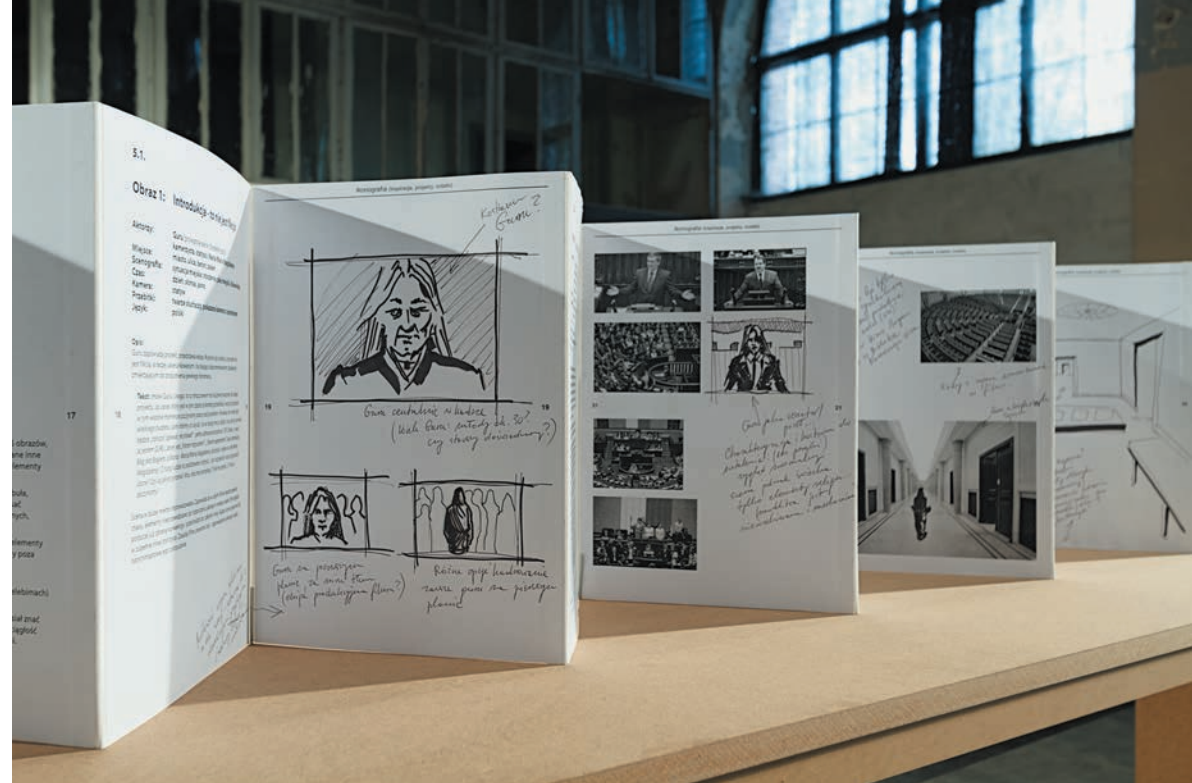
Na wizualną opowieść składają się luźne sceny o wielu konotacjach kulturowych i nawiązaniach do wiary. Niektóre z nich są aranżowane, inne improwizowane czy dokumentalne. Pojawiają się też cytaty z rzeczywistości, z innych filmów lub z relacji telewizyjnych. W zamierzeniu projekt jest fikcyjnym dokumentem o poszukiwaniu sensu wiary, przyczyny, dla której jest ona wciąż obecna, mimo że ludzkość staje się coraz bardziej zlaicyzowana i racjonalna. Coraz trudniej jest wierzyć – zwłaszcza bez zadawania niewygodnych pytań, bez analizy rzeczywistości, bez dokonywania natrętnie pojawiających się porównań. Czy świadomi manipulacji, jaka codziennie dokonuje się na wartościach, potrzebujemy patrzącego z góry oka Opatrzności?

Guru, 2011

film script, object, mixed media (bookbinding object with a book sleeve: printouts, drawings, handwritten notes, paper, acrylic glass, cardboard, canvas; MDF base), 151 x 600 x 50 cm

Guru – a film about inseparable things, about faith and love at the literal and metaphorical level. While working on the script, the author assumed several perspectives: that of religion, multiculturalism, psychology, manipulation, social criticism, etc. He wished to achieve the effect of atheist ecumenism and reflect upon the factors determining the coherence of contemporary human centres. He intended to discover the spiritual factor uniting the society, to reach the essence of positive interpersonal relations: empathy, friendliness, participation – regardless of external conditions.

The visual story comprises unrelated scenes that carry cultural connotations and references to faith. Some of them have been arranged, others are improvised or documentary. Quotations from real life, other films or TV reports can be found here. The intention behind the project is to provide a fictitious documentary about the search for the meaning of faith, the reason for its continued presence despite the fact that human population is becoming increasingly secular and rational. It gets more and more difficult to believe – especially without asking challenging questions, without analyzing reality, without making persistently emerging comparisons. Aware of manipulations performed on values on a daily basis, do we need the Eye of Providence looking at us from above?

Tomasz Matuszak

NaPalm Travel, 2014

lightbox, 100 x 153 x 20 cm; stół z lampką, 112 x 74 x 40 cm, krzesła, broszura informacyjna

Praca Tomasza Matuszaka powstała w wyniku podróży artysty do Hebronu – największego miasta na Zachodnim Brzegu. W kontrolowanej przez siły izraelskie części miasta mieszka nadal 30 tys. Palestyńczyków, ale ich liczba ciągle spada w wyniku zasiedlania tej części miasta przez żydowskich osadników. W Hebronie jest pięć osiedli żydowskich, w tym cztery w centrum, dlatego miasto jest rozerwane na wrogie sobie części. Tereny wokół żydowskich osiedli pustoszeją i popadają w ruinę: Palestyńczycy wyprowadzają się ze swoich domów, porzucają sklepy i warsztaty, zamykają przedsiębiorstwa.

Przypominająca osobliwe biuro podróży instalacja reklamuje przewrotnym hasłem „Discover the True Holy Land” (Odkryj prawdziwą Ziemię Świętą) miejsce, któremu daleko do atrakcji turystycznej – z którego ludzie uciekają masowo w poszukiwaniu normalnych warunków życia, pracy i poczucia bezpieczeństwa.

NaPalm Travel, 2014

lightbox, 100 x 153 x 20 cm; a table and a lamp, 112 x 74 x 40 cm, chairs, information leaflet

Tomasz Matuszak's work has been inspired by the artist's journey to Hebron – the biggest city on the West Bank. 30,000 Palestinians still live in the part of the city controlled by Israeli forces but their number keeps diminishing because the district is being settled with Jews. There are five Jewish districts in Hebron, four of them situated in the centre; therefore, the city is divided into mutually hostile sections. Lands surrounding Israeli districts are increasingly deserted and decrepit: Palestinians abandon their houses, shops and workshops, close their businesses.

Looking like a peculiar travel agency, the installation uses a subversive slogan “Discover the True Holy Land” to advertise a place very unlike a tourist attraction – one from which people escape in great numbers wishing to lead ordinary lives, to work and to feel secure.

Dorota Podlaska

Święcone, 2016

instalacja (podest, tkanina żakardowa, 37 tac, potrawy i produkty spożywcze), 20 x 1600 x 90 cm

Żywność ma wiele symbolicznych znaczeń, które związane są z duchowością, religią, magią, próbami prześlągnięcia bóstw i zaklinania losu. Większość kultur dzieli wierzenie, że wszystkie dobre rzeczy są darem bogów, więc posiłki mają czasami głębokie znaczenie religijne. Pewne pokarmy nabierają symbolicznego znaczenia na specjalne okazje.

W każdej z kultur i religii występuje ofiara z jedzenia, czy to realna, czy symboliczna – obok modlitwy jest jedną z podstawowych form kultu. Ofiara jest składana bóstwom lub zmarłym przodkom.

Instalacja Doroty Podlaskiej przywołuje te rytuały. Na niskim podeście nakrytym czerwoną tkaniną znajdują się potrawy, które mają symboliczne znaczenia w różnych kulturach. Tace z produktami ułożone zostały blisko ziemi w geście poddaństwa. W większości kultur, w których składana jest ofiara z prawdziwej żywności, nie może się ona zmarnować – musi służyć ludziom po tym, gdy skorzystały z niej bóstwa.

dolne zdjęcie:

Ananas – w kolonialnej Ameryce symbol gościnności.

Granat – w ikonografii chrześcijańskiej granat w ręku Matki Boskiej symbolizuje płodność, w rękach Dzieciątka Jezus zapowiada przyszłą mękę. W tradycji żydowskiej świadczy o wierności starozakonnemu Pięcioksięgowi.

Winogrona symbolizowały odkupienie, płodność, szczęście, dobroczynność.

Pomarańcze symbolizują obfitość, bogactwo, powodzenie w życiu.

Jajko – w chrześcijaństwie jest znakiem Chrystusowego i ludzkiego zmartwychwstania. Słowianie uważali je za potężny amulet chroniący przed złymi mocami i czarami. W symbolice judaizmu jest przypomnieniem nieustannego trwania i cykliczności życia. Jajka podawane w trakcie stypy symbolizują przerwane życie i są jednocześnie wyrazem nadziei, której nie wolno tracić.

Holy Food, 2016

installation (platform, jacquard fabric, 37 trays, dishes and foodstuffs), 20 x 1600 x 90 cm

Food has numerous symbolic meanings related to spirituality, religion, magic, and attempts at propitiating deities or casting spells. Most cultures share the belief that all good things are given by gods so meals can have a deep religious significance. Some foods acquire special meaning on particular occasions.

Literal or symbolical, food sacrifice is found in every culture and religion, being one of the most basic forms of cult apart from prayer. Sacrifice is offered to deities or deceased ancestors.

Dorota Podlaska's installation refers to those rites. On a low platform covered with red fabric there are dishes that carry symbolic meaning in different cultures. Trays bearing foodstuffs have been placed close to the ground as a gesture of serfdom. In most cultures that involve sacrificing real food, it cannot be wasted – it must be available to people once deities have used it.

bottom photo:

Pineapple – a symbol of hospitality in colonial America.

Pomegranate – in Christian iconography, a pomegranate in the hand of the Mother of God stands for fertility but if it is held by the Baby Jesus it foretells the coming Passion. In Jewish tradition, it symbolizes faithfulness to the Pentateuch.

Grapes symbolize redemption, fertility, happiness and charity.

Oranges symbolize abundance, wealth and success in life.

Egg – in Christianity, it is a symbol of the resurrection of Christ and humans. The Slavs believed it had the power to protect against evil and magic. In Judaism, it reminds of the continuous and cyclic nature of life. Served at the wake, eggs stand for broken life and are an expression of hope that is never to be given up.

Józef Robakowski

Pielgrzymka artystyczna, Łódź 1983

dokumentacja przejawów niezależnego życia artystycznego lat 80. XX w., cyfrowy pokaz slajdów

„[...] Oryginalną i najpoważniejszą wypowiedzią i inicjatywą tego prywatnego ruchu była ogłoszona przez Zb. Warpechowskiego, R. Waśko, A. Mikołajczyka i J. Robakowskiego »Pielgrzymka Artystyczna« (2–4 września 1983 r.) na terenie Łodzi. Artyści i sympatycy oddali na dwa dni ok. 20-tu mieszkań, pracowni, piwnic i już wcześniej działających MIEJSC na spotkanie dużej grupy zwolenników artystycznych działań prywatnych. Spotkanie to, mające charakter »ogólnopolskiej manifestacji« odbywało się pod hasłem »Niech żyje sztuka!«, które noszono od miejsca do miejsca w postaci dużego transparentu. Liczne wystąpienia teoretyczno-krytyczne i zdarzenia artystyczne (pokazy slajdów, wystaw, książek, performance, instalacji), a też długie i żywe dyskusje wypełniały spontanicznie realizowany bogaty program tego niecodziennego przebywania ze sobą. W ten sposób następowało wiązanie się ludzi wielu pokoleń i wielu profesji”*

* Fragment tekstu Józefa Robakowskiego *Piegi polskiej sztuki lat osiemdziesiątych*, „UWAGA”, nr 1/1988.

Artistic Pilgrimage, Łódź 1983

documentation of the symptoms of independent artistic life in the 1980s, digital slideshow

“[...] The original and most serious expression and initiative of this private movement was the »Artistic Pilgrimage« in Łódź (2–4 September 1983) announced by Zb. Warpechowski, R. Waśko, A. Mikołajczyk and J. Robakowski. Artists and supporters contributed ca. 20 flats, studios, basements and already available PLACES to be used as meeting places by a large group of enthusiasts of private artistic actions for two days. The motto of the meeting that had the character of a ‘national manifestation’ was ‘Long Live Art!'; a large banner bearing this slogan was carried from one place to another. Numerous theoretical and critical talks and artistic events (slideshows, exhibitions, books, performance acts, installations) as well as long and lively discussions were featured in the spontaneously carried out programme of this extraordinary being together. In this way, people from many generations and professions could unite.”*

* An excerpt from Józef Robakowski's text *Piegi polskiej sztuki lat osiemdziesiątych*, “UWAGA”, no. 1/1988.

Tadeusz Rolke

czarno-biała fotografia pielgrzymów,
Grabarka, 1956
odbitka srebrowa, 22,4 x 16,2 cm
dzięki uprzejmości artysty i Galerii Le Guern w Warszawie

Święta Góra Grabarka jest najważniejszym prawosławnym sanktuarium w Polsce. Od setek lat wierni przybywają tu z modlitwą w najróżniejszych intencjach i z podziękowaniami dla Boga, zostawiając przyniesione ze sobą drewniane krzyże. Najliczniejsze pielgrzymki na Świętą Górę docierają corocznie w święto Przemienienia Pańskiego (18/19 sierpnia).

Prace Tadeusza Rolkego z pielgrzymami na Grabarce należą do najwcześniejszych dokumentów fotograficznych ukazujących serce prawosławia w Polsce.

black-and-white photograph of pilgrims,
Grabarka, 1956
silver print, 22.4 x 16.2 cm
courtesy of the artist and the Le Guern Gallery in Warsaw

The Holy Mountain of Grabarka is the biggest sanctuary of the Orthodox Church in Poland. For centuries, pilgrims have been coming here to pray for all kinds of intentions and to give thanks God, leaving wooden crosses they have brought along. Most pilgrims come to the Holy Mountain to celebrate the Feast of the Transformation (18/19 August).

Tadeusz Rolke's photographs depicting pilgrims at Grabarka belong to the earliest photographic records showing the core of the Orthodox Church in Poland.

Tadeusz Rolke

fotografie uczestników 266. pieszej pielgrzymki do Częstochowy, 1977
zdigitalizowane diapozytywy

Tadeusz Rolke w 1977 r. fotografował 266. pieszą pielgrzymkę do Częstochowy. Duży zbiór fotografii przedstawia m.in. hipisów, których Milicja Obywatelska w okresie PRL-u traktowała podejrzliwie, uprzykrzając im życie znacznie bardziej niż „porządnym obywatelom”. Dokument fotograficzny ukazuje bezpieczne schronienie członków subkultury młodzieżowej w szeregach pielgrzymujących wiernych w kluczowym momencie dotarcia pielgrzymki na Jasną Górę.

photographs of participants in the 266th pilgrimage to Częstochowa, 1977
digitized diapositives

In 1977, Tadeusz Rolke photographed the 266th walking pilgrimage to Częstochowa. The extensive collection of photographs depicts, e.g., hippies treated with suspicion by Citizen's Militia in the People's Republic of Poland who made their lives more unpleasant than in the case of 'decent citizens.' The photographic documentary shows members of the youth subculture safely hidden amongst the faithful at the significant moment of reaching the Jasna Góra Sanctuary.

Antonina Slobodchikova

Głos dla ziemi. Z prochu w proch, 2012–2016
video dwukanałowe, 3'58", 7'53"

Projekt, pierwotnie zatytułowany *Języki*, nawiązuje do dziecięcej zabawy w „sekretniki”. Polega ona na zakopywaniu w ziemi pod szkłem ważnych i cennych drobiazgów, aby po pewnym czasie móc odnaleźć i ponownie ujrzeć swoje „małe tajemnice”. Zawartość podziemnych sekretników jest częściowo widoczna.

Kilkuetapowe, rozciągnięte w czasie działanie artystyczne Antoniny Slobodchikovej to rodzaj rytualnego pochówku. W 2012 r. zaproponowała ona zaprzyjaźnionym artystom wspólne wykonanie sekretników dotyczących jednej z najcenniejszych wartości, czyli głosu. *Nasz głos jest naszym prawem operowania językiem w dosłownym znaczeniu tego słowa. Zwłaszcza w społeczeństwie, w którym język artystów jest mocno ograniczony przez siły zewnętrzne. Nie dawaj go nikomu!* – mówi Slobodchikova.

Zakopany przedmiot miały stać się języki wieprzowe zakupione na rynku Komarowskim w Mińsku. Działanie artystów w parku Sewastopolskim zostało przerwane aresztowaniem dwójga uczestników – Mikhaila Gulina i Tatiany Gavrilchik. Ze względu na trudności projekt nie dobiegł końca. Języki nie zostały „pochowane”. Najpierw zamrożono je w lodówce, a jakiś czas potem rozmrożono, ugotowano i podano psu.

W 2016 r. artystka samodzielnie dokończyła pracę, zakopując zwierzęcy język w sąsiedztwie swojej pracowni.

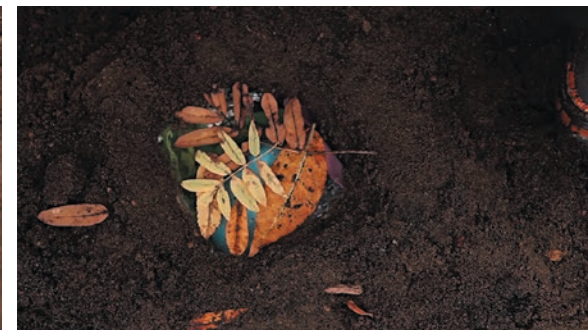
The Vote to the Ground. Ashes to Ashes, 2012–2016
two-channel video, 3'58", 7'53"

Initially titled *Tongues*, the project alludes to a children's play called 'secrets.' It involves burying important and valuable little objects under a piece of glass to rediscover these 'small secrets' later on. The content of the underground hiding places is partly visible.

Consisting of several stages, Antonina Slobodchikova's prolonged artistic activity is a kind of ritual burial. In 2012, she invited her artist friends to join in making 'secrets' related to one of the most important values – voice. *Our voice is our right to operate tongue in the literal meaning of the word. Especially in a society where severe limitations are imposed on the artistic language by external forces. Don't give it to anyone!* – Slobodchikova says.

It were pork tongues purchased in Komarovsky Market in Minsk that were to be buried. Performed by the artists in Sevastopol Park, the action was disturbed by apprehension of two of its participants – Mikhail Gulin and Tatiana Gavrilchik. The project could not be completed because of the difficulties that arose. Tongues were not 'buried.' They were initially frozen in a fridge to be then defrosted, cooked and given to a dog.

In 2016, the artist finished the action on her own, burying an animal tongue not far from her studio.

Tkaniny narracyjne

to nowy rodzaj tkanin dwuosnowowych, zapoczątkowany w latach 50. XX w. w Węgrowie, w sposób ilustracyjny ukazujący tematy związane z wsią. Ten typ „dywanu” przyjął się w ośrodku janowskim na Podlasiu, do dziś najbardziej znanym w Polsce dzięki aktywności utalentowanych tkaczek, m.in. Alicji Kochanowskiej, Danuty Radulskiej i Ludgardy Sierńko, które pielęgnują tradycję tkactwa i przekazują tę sztukę młodszemu pokoleniom.

Prace artystek pokazują zajęcia i obrzędy związane z gospodarstwem domowym, czasem wolnym oraz życiem duchowym, wpisane w rytm przyrody, pór roku, kalendarz liturgiczny. Na tkaninach pojawiają się zgeometryzowane motywy drzew, kwiatów, domostw, postaci ludzkich, zwierząt, starych i współczesnych narzędzi rolniczych, rekwizytów obrzędowych. Janowskie tkaczki ciągle poszerzają zakres tematyczny swoich prac. Każda z tkanin ma charakter unikatowy, wynikający z indywidualnych zdolności i upodobań autorek.

Treścią wybranych na wystawę tkanin jest m.in. praca rozumiana jako modlitwa oraz obrzędy związane z kalendarzem liturgicznym i świeckim.

Na podstawie publikacji: Wojciech Kowalczyk, *Tkanina dwuosnowowa*, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Białystok 2008.

Narrative tapestries

constitute a new type of double-thread tapestry, first executed in Węgrowo in the 1950s, characterized by illustrative depiction of rural matters. This type of 'carpet' has become most popular in the Janów district of the region of Podlasie, well-known in Poland for its talented weavers, including Alicja Kochanowska, Danuta Radulska and Ludgarda Sierńko, who have upheld the tradition of weaving and pass it on to the young generation.

Works by those artists depict activities and rituals related to household, leisure and spiritual life, taking place in accordance with the rhythm of nature, seasons and liturgical calendar. The tapestries reveal geometrized patterns of trees, flowers, houses, human figures, animals, old and modern farming tools and ritual requisites. The weavers from Janów continue to include new subjects into their works. Each tapestry is unique, being a product of the skill and predilection of individual artists.

The subject matter of the tapestries displayed at the exhibition is work seen as prayer and rituals connected with the liturgical and secular calendar.

Source: Wojciech Kowalczyk, *Tkanina dwuosnowowa / Double-thread Tapestry*, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Białystok 2008.

Danuta Radulska

Puszczanie wianków, 2012
tkanina dwuosnowowa, wełna, 218 x 124 cm

Wreath Floating, 2012
double-thread tapestry, wool, 218 x 124 cm

Chleba naszego powszedniego, 2003
tkanina dwuosnowowa, wełna, 220 x 109 cm
kolekcja Muzeum Podlaskiego w Białymstoku

Give us this day our daily bread, 2003
double-thread tapestry, wool, 220 x 109 cm
collection of Muzeum Podlaskie in Białystok

Alicja Kochanowska

Kolędnicy, 2012
tkanina dwuosnowowa, wełna, 203 x 108 cm

Carollers, 2012
double-thread tapestry, wool, 203 x 108 cm

Sobótkowa noc, 1998
tkanina dwuosnowowa, wełna, 220 x 146 cm
kolekcja Muzeum Podlaskiego w Białymstoku

Midsummer Night's Celebration, 1998
double-thread tapestry, wool, 220 x 146 cm
collection of Muzeum Podlaskie in Białystok

Ludgarda Sieńko

Zabawa, 1979
tkanina dwuosnowowa, wełna, 210 x 77 cm
kolekcja Muzeum Podlaskiego w Białymstoku

Dance, 1979
double-thread tapestry, wool, 210 x 77 cm
collection of Muzeum Podlaskie in Białystok

Pasieka w gospodarstwie, 2014
tkanina dwuosnowowa, wełna, 228 x 143 cm

Apiary, 2014
double-thread tapestry, wool, 228 x 143 cm

Andrzej Dłużniewski. Artysta sztuk wizualnych. Urodził się w 1939 r. w Poznaniu, zmarł w 2012 w Warszawie. Uprawiał malarstwo, rysunek, kolaż. Tworzył instalacje przestrzenne, fotografie i obiekty. Był profesorem warszawskiej ASP. Centralnym punktem twórczości artysty był tekst, występujący często w jego pracach wizualnych. W latach 1980–1993 wspólnie z żoną Emilią Dłużniewską w swoim mieszkaniu w Warszawie prowadził prywatną galerię, która stała się ważnym ośrodkiem sztuki niezależnej, m.in. z kręgu Fluxusu. Początkowo Dłużniewski zajmował się badaniem pojęć, które wypracowała historia sztuki. Próbował dociec m.in., czym jest obraz, oryginał i kopia. Interesowała go również „poetyka słownego absurdu”, w oparciu o którą tworzył kompozycje ze słów. W latach 70. i 80. XX w. twórczość artysty rozwijała się w kręgu sztuki konceptualnej. W swoich wielkoformatowych obrazach, instalacjach przestrzennych i kolażach Dłużniewski budował napięcia między wizualnością a tekstualnością interesujących go znaczeń i pojęć.

Andrzej Dudek-Dürer. Artysta sztuk wizualnych, performer, kompozytor. Pojawił się na początku drugiej połowy XX w. we Wrocławiu, gdzie mieszka i pracuje do dziś. W swojej interdyscyplinarnej twórczości posługuje się różnymi środkami wypowiedzi, takimi jak fotografia, zapisy filmowe, wideo, grafika, słowo, dźwięk. Jednak najważniejszym obszarem jego pracy są działania o charakterze performatywnym. Artysta prezentuje jedną z najbardziej konsekwentnych i zarazem radykalnych postaw twórczych w sztuce polskiej. Stawia znak równości między sztuką a życiem. Całość złożonej postawy Dudka-Dürera cechuje synkretyzm religijny i duchowy. Twórca jest jednym z najbardziej rozpoznawalnych polskich przedstawicieli performance i sztuki poczty na świecie. W 1969 r. odkrył, że jest wcieleniem Albrechta Dürera. Od tego momentu utożsamia się z renesansowym artystą i realizuje prace odnoszące się do Dürera na wielu płaszczyznach.

Ryszard Grzyb. Malarz, poeta. Urodził się w 1956 r. w Sosnowcu. Mieszka i pracuje w Warszawie. Studiował w PWSSP we Wrocławiu i ASP w Warszawie. W latach 1982–1992 był członkiem Gruppy, z którą wystawiał i uczestniczył w jej akcjach. Równolegle z malarstwem uprawia twórczość poetycką. W latach 80. XX w. malował, głównie temperą na kartonach, ekspresyjne postaci ludzi i fantastyczne stwory oraz sceny erotyczne. Pod koniec lat 80. w twórczości malarza zaczyna dominować malarstwo olejne łączące kilka rzeczywistości i planów, które w kolejnych latach ustępuje miejsca kompozycjom operującym motywami zwierząt. W niepozbowionej humoru i zarazem refleksyjnej twórczości artysty bardzo ważną rolę odgrywają tytuły prac. W 2004 r. Grzyb rozpoczął projekt *Zdania napowietrzne*: tworzy krótkie poetyckie sentencje, które następnie umieszcza na billboardach i przedmiotach, zmienia w neony i tabliczki informacyjne. Poprzez zawłaszczenie przestrzeni przeznaczonej na innego rodzaju komunikaty artysta wzmacnia siłę ich przekazu, wywołując swego rodzaju suspens.

C.T. Jasper. Artysta sztuk wizualnych. Urodził się w 1971 r. w Gdańsku. Dzieli swoje życie między Nowy Jork i Ulan Bator. Jego prace plasują się na pograniczu różnych mediów – głównie wideo i filmu – i polegają m.in. na interwencjach cyfrowych w znane dzieła filmowe. Realizacje Jaspiera ujawniają jego zaintere-

sowanie filmem i możliwościami funkcjonowania ruchomego obrazu w oderwaniu od płaskiego ekranu: na przykład w trójwymiarowej przestrzeni bądź innym nieoczywistym układzie odniesień. W swoich złożonych pracach artysta kreuje często architekturę pustki: opuszczoną przestrzeń pozbawioną elementów życia. Architekturę interpretowaną również w kategoriach egzystencjalnych – jako odzwierciedlenie stanu i kondycji człowieka. Sam zwrot ku architekturze jest wyrazem fascynacji Jasperra urbanistyką, budownictwem oraz wnętrzami, determinującymi zachowania ludzi i bezpośrednio wpływającymi na ich życie.

Koji Kamoji. Artysta sztuk wizualnych. Tworzy obrazy, obiekty i instalacje, uprawia także performance. Urodził się w 1935 r. w Tokio. Od 1959 mieszka i pracuje w Warszawie. W latach 1953–1958 studiował w Akademii Sztuk Pięknych Musashino w Tokio w pracowni profesorów Saburo Aso i Choonana Yamaguchiego. W 1959 r. przyjechał do Polski i podjął studia w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych w pracowni prof. Artura Nachta-Samborskiego. Najczęściej prezentuje swoje prace w Galerii Foksal w Warszawie, z którą współpracuje od 1967 r. W instalacji artystycznej najważniejsze jest dla niego stworzenie odczuwalnej, nieobojętnej przestrzeni. Jego realizacje – lapidarne i oszczędne formalnie – przywodzą na myśl haiku, nie ograniczają jednak swego aspektu duchowego do kultury dalekowschodniej. Dla Kamojiego duchowość jest jedna, wspólna wszystkim kulturom. Rozumie ją jako skupienie, wsłuchanie się i bezpośredniość wzajemnych relacji. Kamoji jest laureatem Nagrody Krytyki im. Cypriana Kamila Norwida (1975) oraz Nagrody im. Jana Cybisa (2015).

Alicja Kochanowska. Artystka ludowa, tkaczka. Urodziła się w 1946 r. w Kuplisku. Wykonuje tkaniny dwuosnowowe, dywany i makaty od początku lat 70. XX w. Prowadziła w Gminnym Ośrodku Kultury w Janowie kursy tkania techniką dwuosnowową przeznaczone dla młodzieży szkolnej. Od 1995 r. społecznie udostępnia swoją pracownię tkacką odwiedzającym Szlak Rękodzieła Ludowego Podlasia. Bierze udział w festiwalach i jarmarkach sztuki ludowej w Kazimierzu nad Wisłą, Bukowinie Tatrzańskiej, Węgorzewie, Żywcu, Białymstoku i Janowie. Prezentuje i popularyzuje tradycyjną twórczość tkacką ośrodka janowskiego. Prace artystki eksponowano na kilkunastu wystawach zbiorowych i indywidualnych, m.in. w Białymstoku, Warszawie, Lublinie, Toruniu, Krakowie i Bydgoszczy. Za długoletnią działalność artystyczną otrzymała m.in. Nagrodę Dyrektora Wydziału Kultury w Białymstoku (1989) i Złotą Odznakę „Zasłużony Białostoczczyźnie” (1997). Jej prace znajdują się w licznych muzeach i zbiorach prywatnych.

Aleksander Komarov. Artysta sztuk wizualnych i twórca filmów. Urodził się w 1971 r. w Grodnie (Białoruś). Mieszka i pracuje w Rotterdamie i Berlinie. Ukończył Mińską Szkołę Artystyczną im. A.K. Hlebawa, następnie studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu oraz w Rijksakademie van beeldende kunsten w Amsterdamie. W 2005 r. nakręcił swój pierwszy krótkometrażowy film 16 mm: *See you in Disneyland*, a w 2007 pierwszy w technice HD: *On Translation Transparency / Architecture acoustique*, prezentowany na 10. Międzynarodowym Biennale Sztuki Współczesnej w Stambule. Jest także pisarzem i publicystą. W swoich realizacjach łączy różne techniki i media: wideo, instalacje, książkę artystyczną. Swobodnie konstruowane instalacje często wpisują się w kontekst miejsca, w którym powstają.

Alexey Lunev. Artysta sztuk wizualnych. Posługuje się m.in. grafiką, instalacją, malarstwem, wideo i tekstem. Urodził się w 1971 r. w Rydze. Mieszka i pracuje w Mińsku. Ukończył Mińską Szkołę Artystyczną im. A.K. Hlebawa. Lunev określa siebie jako artystę indywidualistę, koncentrującego się wyłącznie na subiektywnym rozumieniu rzeczywistości. Inspiracją dla niego są najczęściej prywatne doświadczenia i emocje, funkcjonowanie jednostki w systemie społecznym i politycznym. Jego prace podejmują grę z wszechobecną białoruską ikonografią propagandową. Od 2009 r. współpracuje z Galerią Sztuki Współczesnej „Ÿ” w Mińsku. Laureat stypendiów Künstlerhaus Boswil i kantonu Argowia w Szwajcarii. W 2011 r. jego projekt kuratorski (realizowany we współpracy z Valentíną Kiselevą i Sergeyem Shabohinem) *Ona nie może powiedzieć NIEBO* zdobył nagrodę za najlepsze wydarzenie na ARTVILNIUS’11 (LITEXPO, Wilno, Litwa).

Joanna Malinowska. Artystka sztuk wizualnych. Urodziła się w 1972 r. w Gdyni. Jest absolwentką wydziałów rzeźby uniwersytetów Rutgers i Yale. Mieszka i pracuje w Nowym Jorku. W swej twórczości – oscylującej między różnorodnymi mediami: rzeźbą, wideo, działaniami performatywnymi – porusza tematy związane z antropologią, zderzeniem kultur i muzyką. Zwłaszcza zainteresowanie antropologią widoczne jest w szeregu prac Malinowskiej tworzonych od czasu ukończenia studiów. Towarzyszy mu zwykle naukowo-artystyczny research nazywany przez nią „badaniami terenowymi”. Swoje działanie artystka traktuje jako rodzaj autorskiej metody wpisanej w pracę, a czasem jako autonomiczny proces performatywny, w którego wyniku krystalizuje się idea jej kolejnego dzieła. Istotą sztuki Malinowskiej jest próba poznania złożonej rzeczywistości w oparciu o relacje między wiedzą a doświadczeniem oraz dziedzictwo przeszłości przepracowywane „tu i teraz”.

Jacek Malinowski. Artysta sztuk wizualnych. Tworzy filmy, instalacje, rzeźby, obiekty i fotografie. Mieszka i pracuje w Warszawie. Urodził się w 1964 r. w Warszawie. Studiował na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (1987–1992), w International Sommerakademie für Bildende Kunst w Salzburgu (1992–1993) oraz na Wydziale Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Rutgers w USA (1995–1999). W swoich pracach filmowych Malinowski wykorzystuje formułę tzw. fałszywego dokumentu, poprzez którą próbuje odszyfrować strukturę rzeczywistości i sprawdzić, czy sztuka może tę rzeczywistość odzwierciedlać. W efekcie powstaje substytut rzeczywistości, a jego budulcem i uprawnionym środkiem wyrazu staje się fikcja. Ten niepisany „manifest fikcyjno-dokumentalny” Malinowskiego jest jedną z najoryginalniejszych postaw twórczych, niemających w Polsce analogii ani w sztukach wizualnych, ani w dziedzinnie filmu.

Tomasz Matuszak. Artysta sztuk wizualnych. Urodził się w 1967 r. w Łodzi, gdzie mieszka i pracuje. Studiował na wydziale grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi. Od 2008 r. jest pracownikiem dydaktycznym w pracowni rzeźby na Wydziale Tkaniny i Ubioru łódzkiej ASP. Jego twórczość jest ściśle związana z zagadnieniem przestrzeni w różnych jej aspektach. Matuszak, mimo iż zaczął od pracy z płótnem i płaską powierzchnią, od początku swojej drogi artystycznej przejawiał zainteresowanie związkami dzieła sztuki z otaczającą je przestrzenią oraz ingerencją w daną przestrzeń za pomocą działania artystycznego. Jego prace odnoszą się często do sytuacji społeczno-politycznej, w której powstają. Matuszak prezentował pra-

ce na wielu wystawach indywidualnych i zbiorowych, m.in. w Galerii Wschodnia w Łodzi, The Jewish-Arab Center (JAC) w Hajfie, Galerii Kronika w Bytomiu. Był stypendystą ArtsLink w Nowym Jorku, Schloss Solitude w Stuttgartcie oraz ART/OMI w stanie Nowy Jork.

Dorota Podlaska. Artystka sztuk wizualnych. Uprawia malarstwo figuratywne, grafikę, projektuje książki i wydawnictwa okolicznościowe, jest autorką akcji i performance'ów. Niewielkie obrazy i obiekty aranżuje w instalacje. Tworzy także dokumentacje fotograficzne, akcje, interwencje w przestrzeniach. Urodzona w Bydgoszczy w 1963 r. Mieszka i pracuje w Warszawie. W czasie studiów na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu związana była z grupami artystycznymi: Naprzód, Yach-Film, Biuro Przewodników po Sztuce i Kulturze. W latach 1993–2003 współpracowała z bydgoską Wieżą Ciśnień, będąc członkiem stowarzyszenia o takiej samej nazwie. W swoich pracach malarskich podejmuje wątki z prywatnej sfery życia, w których istotna jest narracyjność. Jedną z najważniejszych inspiracji w ostatnich latach jest dla niej kultura Azji, jedzenie oraz towarzyszące mu rytuały. Początki jej fascynacji Azją sięgają czasów, kiedy poznała Wietnamczyków pracujących na nieistniejącym już bazarze na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie.

Danuta Radulska. Artystka ludowa. Tworzy tkaniny dwuosnowowe, dywany i makaty. Urodziła się w 1956 r. w Chwaszczewie. Aktywność artystyczną rozpoczęła w połowie lat 80. XX w., a tkac nauczyła się od Teresy Pryzmont. Mieszka i pracuje w Wasilówce w woj. podlaskim. Jej pracowania tkacka znajduje się na Szlaku Rękodzieła Ludowego Podlasia i jest jedną z najważniejszych w regionie. Artystka należy do Stowarzyszenia Twórców Ludowych, w którego ramach prezentuje i popularyzuje tradycyjną twórczość tkacką ośrodka janowskiego. Jest laureatką licznych nagród i wyróżnień w dziedzinie sztuki ludowej. Uczestniczyła w kilkudziesięciu wystawach w Polsce. Jej prace znajdują się m.in. w zbiorach Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, Izby Tkactwa Regionalnego w Janowie, Galerii Sztuki „Kresy” w Pogorzalcach k. Białowieży, Galerii „Artes” w Tykocinie, Muzeum Częstochowskiego, Domu Sztuki Ludowej w Warszawie.

Tadeusz Rolke. Fotograf. Urodził się w 1929 r. w Warszawie, gdzie mieszka i pracuje do dziś. Jest jednym z najwybitniejszych klasyków polskiej fotografii. Od początku swojej działalności zawsze w centrum najważniejszych wydarzeń kultury XX i XXI w., do dziś eksperymentuje i poszukuje nowych jakości na polu sztuki. Blisko związany ze środowiskiem Galerii Foksal przez dziesięciolecia towarzyszył artystom, portretując ich samych oraz ich dzieła. Był cenionym fotoreporterem tygodnika „Stolica”, następnie prestiżowego miesięcznika „Polska” oraz kultowego magazynu „Ty i Ja”. W swoich zapisach fotograficznych – reportażach, zdjęciach mody czy portretach intymnych – Rolke zainteresowany jest przede wszystkim człowiekiem. Owocem wieloletnich znajomości z przedstawicielami polskiej awangardy są fotografie artystów przy pracy, takich jak Alina Szapocznikow, Edward Krasiński, Henryk Stażewski i Koji Kamoji. Na emigracji w RFN w latach 1970–1980 Rolke współpracował z czasopismami „Stern”, „Die Zeit”, „Der Spiegel” oraz „Art”. W tym czasie fotografował m.in. Josepha Beuysa, Gerharda Richtera czy Wolfa Vostella.

Józef Robakowski. Artysta sztuk wizualnych. Autor filmów, cykli fotograficznych, zapisów wideo, rysunków, instalacji, obiektów, projektów konceptualnych oraz inicjator zdarzeń i multimedialnych akcji artystycznych. Kurator i właściciel Galerii Wymiany, profesor PWSFTviT w Łodzi. Urodził się w 1939 r. w Poznaniu. Mieszka i pracuje w Łodzi. Studiował na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (historię sztuki i muzealnictwo) oraz na Wydziale Operatorskim PWSFTviT w Łodzi, gdzie następnie w latach 1970–1981 był wykładowcą i kierownikiem Zakładu Fotografii i Reklamy Wizualnej. W 1995 r. powrócił do pracy na tej uczelni, gdzie obecnie prowadzi pracownię działań multimedialnych. Współzałożyciel grup artystycznych podejmujących działania eksperymentalne, m.in.: OKO (1960), STKF PEŁTA (1960–1966), ZERO-61 (1961–1969), KRAŁG (1965–1967) oraz powołanego w 1970 r. w Łodzi zespołu Warsztat Formy Filmowej i Telewizyjnej Grupy Twórczej Stacja Ł (1991–1992). Robakowski – klasyk polskiego filmu eksperymentalnego i awangardy – do dziś przekracza wszelkie schematy sztuki, tworząc nowe prace multimedialne oraz inicjując ważne projekty i wydarzenia, do których zaprasza twórców młodszych pokoleń.

Ludgarda Sieńko. Artystka ludowa. Tworzy tkaniny dwuosnowowe. Urodziła się w 1941 r. w Nowokolnie. Mieszka i pracuje w Janowie (woj. podlaskie). Tkania nauczyła się w latach 70. XX w. od swojej sąsiadki Reginy Krupowicz. Od 1997 r. bierze udział w corocznych konkursach na tkaninę dwuosnowową organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury w Janowie. Współpracuje z Fundacją Biebrzańską oraz Stowarzyszeniem Tkaniny Dwuosnowowej w Janowie. Jej pracownia tkacka wchodzi w skład Szlaku Rękodzieła Ludowego Podlasia. Prowadziła warsztaty tkackie m.in. w Ochli koło Zielonej Góry, w Ośrodku Pracy Twórczej w Wigrach oraz w rodzinnym Janowie. Jej tkaniny prezentowane były w muzeach i galeriach w Białymstoku, Poznaniu, Częstochowie, Toruniu i Krakowie. Znajdują się w licznych muzeach i zbiorach prywatnych. Artystka jest uczestniczką jarmarków, takich jak białostockie Kaziuki czy Jarmark na Jana, oraz majowych i wakacyjnych targów w Osowcu czy na Festiwalu Sztuki i Przedmiotów Artystycznych w Poznaniu. Należy do Stowarzyszenia Twórców Ludowych, w którego ramach prezentuje i popularyzuje tradycyjną twórczość tkacką ośrodka janowskiego.

Antonina Slobodchikova. Artystka wizualna. Tworzy instalacje, obiekty, kolaże, obrazy malarskie. W swoich pracach często wykorzystuje wideo. Urodziła się w 1979 r. w Mińsku (Białoruś), gdzie mieszka i pracuje. Ukończyła Mińską Szkołę Artystyczną im. A.K. Hlebawa, a następnie Akademię Sztuk Pięknych w Mińsku. Jej prace o zabarwieniu feministycznym poświęcone są najczęściej śmierci, tożsamości człowieka i jego uwikłaniu w systemy polityczne i społeczne. Od 1998 r. bierze udział w wystawach międzynarodowych i krajowych. Swoje projekty artystyczne realizowała m.in. w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Polsce i na Litwie. Współpracuje na stałe z mińską Galerią Sztuki Współczesnej „Ź”. Zajmuje się również organizowaniem wystaw i animowaniem życia artystycznego na Białorusi. W 2010 r. zdobyła pierwsze miejsce w konkursie na projekt kuratorski w Mińsku „W stronę nowoczesnego muzeum”.

Andrzej Dłużniewski. Visual artist. Born in Poznań in 1939, died in Warsaw in 2012. Active in the field of painting, drawing and collage. He created spatial installations, photographs and objects. A professor at the Academy of Fine Arts in Warsaw. Text was the focal point of his work, frequently present in the artist's visual pieces. From 1980 to 1993, together with his wife Emilia Dłużniewska, he ran a private art gallery in their flat in Warsaw which became an important centre of independent art, mostly Fluxus-related. Initially, Dłużniewski focused on examination of ideas developed by the history of art. For instance, he tried to discover what the image, the original and the copy were. He was also attracted to the 'poetics of verbal absurd,' which he referred to in order to create verbal compositions. In the 1970s and 80s, the artist's work evolved within the domain of conceptual art. In his large-format paintings, spatial installations and collages, Dłużniewski generated tension between the visuality and textuality of meanings and ideas that intrigued him.

Andrzej Dudek-Dürer. Visual artist, performance artist, composer. He emerged at the beginning of the second half of the 20th century in Wrocław where he has been living and working since. In his interdisciplinary work he employs varied means of expression, including photography, film records, video, graphic art, language and sound. Still, the most important area of the artist's work is constituted by performative actions. His attitude is one of the most consistent and radical artistic attitudes in Polish art. For him, art and life are tantamount to each other. The complex stance of Dudek-Dürer is characterized by religious and spiritual syncretism. He is one of the most recognizable Polish exponents of performance and mail art in the world. In 1969, he discovered he was an incarnation of Albrecht Dürer. Since then, he has identified with the Renaissance artist and created works referring to Dürer at many levels.

Ryszard Grzyb. Painter, poet. Born in Sosnowiec in 1956. He lives and works in Warsaw. Grzyb studied at the State Higher School of Visual Arts in Wrocław and the Academy of Fine Arts in Warsaw. From 1982 to 1992, he was a member of Gruppa, exhibiting with it and participating in its actions. Apart from his activity as a painter, he writes poetry. In 1980s, he painted expressive human figures, fantastic beings and erotic scenes, mostly in tempera on cardboard. In the late 1980s, his work began to be dominated by oil paintings combining a number of realities and planes, yielding to compositions using animal motifs in following years. In his humorous and reflective work, titles play a most significant role. In 2004, Grzyb started to work on the project known as *Aerial Sentences*: he comes up with short poetic lines which he then places on hoardings and objects, turns into neon lights and information plates. Appropriating space assigned to other types of messages the artist enhances their impact, evoking a sense of suspense.

C.T. Jasper. Visual artist. Born in Gdańsk in 1971. He lives in New York and Ulan Bator. His works are situated at the borderline of various media – mostly video and film – and involve digital intervention in well-known films. Jasper's pieces reveal his interest in film and the possibilities of the functioning of moving pictures away from a flat screen, e.g. in three-dimensional space or other unexpected system of reference. In his complex works, the artist tends to create architecture of emptiness: abandoned space with no elements of

life. This architecture is also interpreted in existential categories – as a reflection of human condition. Jasper’s preoccupation with architecture is an expression of his fascination with urbanism, construction and interiors determining human behaviour and affecting human lives.

Koji Kamoji. Visual artist. He creates paintings, objects and installation; he is also active in the field of performance art. Born in Tokyo in 1935. Since 1959, he has been living and working in Warsaw. From 1953 to 1958, he studied at the Musashino Art University in Tokyo in Professors Saburo Aso and Choonan Yamaguchi’s studio. In 1959, he came to Poland and began his studies at the Academy of Fine Arts in Warsaw, in Prof. Artur Nacht-Samborski’s studio. His work is most frequently exhibited at the Foksal Gallery in Warsaw, which he has been collaborating with since 1967. For him, an artistic installation has to create a perceptible and empathic space. His works – concise and formally simple – bring haiku to mind without limiting their spiritual aspect to Far Eastern culture. Kamoji believes that there is only one spirituality shared by all cultures. For him, it involves concentration, attentiveness and directness of mutual relations. Kamoji received the Cyprian Kamil Norwid Art Critic Award (1975) and the Jan Cybis Award (2015).

Alicja Kochanowska. Folk artist, weaver. Born in Kuplisk (Poland) in 1946. She has been making double-thread tapestry, carpets and other types of tapestry since the 1970s. She taught courses in double weave for teenagers at the Communal Culture Centre in Janów. Since 1995, her studio has been available for visitors of the Podlaskie Handicraft Route free of charge. She participates in folk art fairs and festivals in Kazimierz Dolny, Bukowina Tatrzańska, Węgorzewo, Żywiec, Białystok and Janów. She presents and popularizes traditional weaving of the Janów region. Her works have been displayed at over ten group and individual exhibitions, e.g. in Białystok, Warsaw, Lublin, Toruń, Kraków and Bydgoszcz. For her many years’ activity she received the Award of the Director of the Department for Culture in Białystok (1989) and the Golden *Zasłużony Białostoczczyźnie* Badge (1997), amongst others. Her works are featured in numerous museums and private collections.

Aleksander Komarov. Visual artist and film maker. Born in Grodno (Belarus) in 1971. He lives and works in Rotterdam and Berlin. He graduated from the A. K. Glebov Minsk Art College and then studied at the Academy of Fine Arts in Poznań and the Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam. In 2005, he made his first short 16 mm film titled *See you in Disneyland*, and in 2007 the first HD movie: *On Translation Transparency / Architecture acoustique*, screened at the 10th Istanbul Biennial. He is also a writer and a journalist. In his work, the artist combines various techniques and media, e.g. video, installation or artist’s book. Freely constructed, his installations tend to fit into the context of the place where they are created.

Alexey Lunev. Visual artist. In his work, he mostly employs graphic art, installation, painting, video and text. Born in Riga (Latvia) in 1971. He lives and works in Minsk. Lunev graduated from the A. K. Glebov Minsk Art College. In his own words, he is an individualist artist focused exclusively on subjective inter-

pretation of reality. He draws inspiration from private experience and emotions as well as the functioning of an individual in a social and political system. His works play with the omnipresent Belarusian propagandist iconography. Since 2009, he has been collaborating with the “Ź” Gallery of Contemporary Art in Minsk. He has received grants from the Künstlerhaus Boswil and the Canton of Aargau in Switzerland. In 2011, his curatorial project (carried out in cooperation with Valentina Kiseleva and Sergey Shabohin) entitled *She Cannot Say HEAVEN* won the prize for the best artistic event at the ARTVILNIUS’11 (LITEXPO, Vilnius, Lithuania).

Joanna Malinowska. Visual artist. Born in Gdynia in 1972. She graduated in sculpture from the Rutgers and Yale Universities. She lives and works in New York. In her work that oscillated between various media, including sculpture, video and performative actions, she focuses on problems related to anthropology, clash of cultures and music. It is especially her interest in anthropology that stands out in many of Malinowska’s pieces created since she finished her studies. It tends to be accompanied by scientific and artistic research described by the artist as “field studies.” She sees her own artistic practice as a sort of authorial method inscribed in work or an autonomous performative process leading to crystallization of another piece. The essence of Malinowska’s work is striving to discover as much as possible about the complex reality in reference to relations between knowledge and experience as well as legacy of the past as processed “here and now.”

Jacek Malinowski. Visual artist. He creates films, installation, sculptures, objects and photographs. He lives and works in Warsaw. Born in Warsaw in 1964. He studied at the Faculty of Sculpture of the Academy of Fine Arts in Warsaw (1987–1992), at the International Sommerakademie für Bildende Kunst in Salzburg (1992–1993) and at the Visual Arts Department of the Rutgers University in the USA (1995–1999). In his films, Malinowski adopts the method of so-called fake documentary, wishing to decipher the structure of reality and see whether art can reflect it. As a result, a substitute of reality is created that is made of fiction which is also its rightful means of expression. This unwritten ‘fictitious/documentary manifesto’ by Malinowski is one of the most original artistic stances without an analogue in Polish visual arts or film.

Tomasz Matuszak. Visual artist. Born in 1967 in Łódź where he lives and works. He studied at the Faculty of Graphic Arts at the Academy of Fine Arts in Łódź. Since 2008, he has been teaching at the sculpture studio of the Faculty of Textile Arts and Fashion Design, the Strzemiński Academy of Art in Łódź. His work is closely related to the question of space in its many aspects. Although he worked with canvas and flat surface at the beginning of his artistic career, he has always been interested in the associations between art and the space surrounding it as well as artistic interventions in a given space. His works tend to relate to social and political situation in which they are created. Matuszak’s pieces have been displayed at numerous individual and group exhibitions, e.g. in the Wschodnia Gallery in Łódź, the Jewish-Arab Center (JAC) in Haifa, or the Kronika Gallery in Bytom. He has received grants from ArtsLink in New York City, Schloss Solitude in Stuttgart and ART/OMI in the state of New York.

Dorota Podlaska. Visual artist. She creates figurative paintings and prints, designs books and occasional publications; she is also an action and performance artist. She constructs installations of small pictures and objects. She also makes photographic documentation, performs actions and interventions in space. Born in 1963 in Bydgoszcz. She lives and works in Warsaw. As a student of the Faculty of Fine Arts at the Nicolaus Copernicus University in Toruń, she was associated with the such groups as Naprzód [Forwards], Yach-Film, Biuro Przewodników po Sztuce i Kulturze [Bureau of Guides to Art and Culture]. From 1993 to 2003, she collaborated with the Water Tower Gallery in Bydgoszcz as a member of the Water Tower Art Association. In her paintings, she refers to events from private life whose significant feature is their narrative nature. One of the most important sources of inspiration for the artist has recently been Asian culture, food and food-related rituals. Her fascination with Asia began when she first met Vietnamese people working at the open-air market at the former 10th Anniversary Stadium in Warsaw.

Danuta Radulska. Folk artist. She creates double-thread tapestry, carpets and other types of tapestry. Born in Chwaszczewo (Poland) in 1956. Her artistic activities began in the mid-1980s; Radulska learned to weave from Teresa Pryzmont. She lives and works in Wasilówka in the Podlaskie Voivodeship. One of the most important in that region, her weaving studio belongs to the Podlaskie Handicraft Route. The artist is a member of the Association of Folk Artists; it is with the association that she presents and popularizes traditional weaving of the Janów region. She has received numerous awards and honorary mentions in the field of folk art. She has participated in several dozen exhibitions in Poland. Her works are featured, e.g., in the collections of the Museum of Folk Culture in Węgorzewo, the Muzeum Podlaskie in Białystok, the Regional Weaving Studio in Janów, the Kresy Art Gallery in Pogorzelce by Białowieża, the Artes Gallery in Tykocin, the Muzeum Częstochowskie and the House of Polish Folk Art in Warsaw.

Tadeusz Rolke. Photographer. Born in 1929 in Warsaw where he has been living and working to this day. One of the classics of Polish photography. Since the beginning of his career, he has always been at the centre of the most important events in 20th and 21st century culture; he keeps experimenting and searching for new quality in the field of art. Closely connected with the circle of the Foksal Gallery, he has been portraying artists and their works for decades. He gained recognition as a photojournalist collaborating with the *Stolica* weekly, and then the prestigious *Polska* monthly and cult *Ty i Ja* magazine. In his photographic records – reportages, fashion pictures or personal portraits – Rolke focuses first and foremost on people. His many years’ acquaintance with members of Polish avant-garde has resulted in photographs depicting artists at work, including Alina Szapocznikow, Edward Krasiński, Henryk Stażewski and Koji Kamoji. In the period spent in West Germany (1970–1980), Rolke collaborated with the following magazines: *Stern*, *Die Zeit*, *Der Spiegel* and *Art*. At that time he photographed, e.g., Joseph Beuys, Gerhard Richter and Wolf Vostell.

Józef Robakowski. Visual artist. Creator of films, photographic cycles, video recordings, drawings, installations, objects, conceptual projects, initiator of events and multimedia artistic actions. Curator and owner

of the Exchange Gallery, professor at the Film School in Łódź. Born in Poznań in 1939. He lives and works in Łódź. Robakowski studied at the Faculty of Fine Arts, the Nicolaus Copernicus University in Toruń (the history of art and museology) and at the Direction of Photography Department, the Film School in Łódź, where he was later a teacher and the Head of the Department of Photography and Visual Advertisement from 1970 to 1981. In 1995, he returned to work at the School where he is now the Head of the Multimedia Activities Studio. Co-founder of experimental artistic groups, including OKO (1960), STKF PĘTLA (1960–1966), ZERO-61 (1961–1969), KRAĞ (1965–1967) as well as the Workshop of Film Form, established in Łódź in 1970, and the ‘Stacja Ł’ Television Creative Group (1991–1992). Robakowski – a classic of experimental film and avant-garde – continues to transgress all artistic schemata, creating new multimedia works and initiating significant projects and events to which he invites artists from younger generations.

Ludgarda Sieńko. Folk artist. She creates double-thread tapestry. Born in Nowokolno (Poland) in 1941. She lives and works in Janów (Podlaskie Voivoideship). She learned to weave from her neighbour Regina Krupowicz in the 1970s. Since 1997, she has been taking part in annual double-thread tapestry competitions organized by the Communal Culture Centre in Janów. She collaborates with the Biebrzańska Foundation and the Double-Thread Tapestry Association in Janów. Her weaving studio is featured in the Podlaskie Handicraft Route. She has conducted weaving workshops, e.g. in Ochla by Zielona Góra, in the Art Residence Centre in Wigry as well as in her hometown Janów. Her tapestries have been exhibited in museums and art galleries in Białystok, Poznań, Częstochowa, Toruń and Kraków. They can be found in numerous museums and private collections. The artist participates in folk art fairs, including Kaziuki and Jarmark na Jana in Białystok, as well as the fair in Osowiec held every May and summer, or in the Festival of Art and Artistic Objects in Poznań. As a member of the Association of Folk Artists, she presents and popularizes traditional weaving of the Janów region.

Antonina Slobodchikova. Visual artist. She creates installations, objects, collages and paintings. Video is frequently featured in her works. She was born in 1979 in Minsk (Belarus), where she lives and works. She graduated from the A. K. Glebov Minsk Art College and then the Belarusian Academy of Fine Arts in Minsk. Her feminist works explore the questions of death, human identity and people’s involvement in political and social systems. Since 1998, she has been exhibiting at home and abroad. She has carried out artistic projects in Germany, the UK, Poland and Lithuania, amongst others. She collaborates with the “Ź” Gallery of Contemporary Art in Minsk. She organizes exhibitions and animates artistic life in Belarus. In 2010, she won the ‘Towards a Modern Museum’ competition for a curatorial project in Minsk.

katalog / catalogue

tekst / essay: Michał Jachuła
tłumaczenie na język angielski / Polish-English translation: Monika Ujma
redakcja i korekta / copy-editing and proofreading: Ewa Borowska
zdjęcia z wystawy / photo of the exhibition: Maciej Zaniewski
wybór materiału ilustracyjnego / selection of illustrative material: Katarzyna Kida
projekt graficzny / layout: Studio Maciejewscy
druk / printed by: Koncept, Białystok
nakład / print run: 300 egz./copies

© Copyright by Authors and Galeria Arsenal
Białystok 2016

wydawca / published by

Galeria Arsenal, ul. A. Mickiewicza 2, 15-222 Białystok, Poland
tel. +48 857420353
mail@galeria-arsenal.pl
galeria-arsenal.pl
Dyrektor Galerii Arsenal / Director of the Arsenal Gallery: Monika Szewczyk

G A L E R I A
Arsenal

miejska instytucja kultury
municipal cultural institution

Białystok 2016

ISBN 978-83-89778-24-6

G A L E R I A

Arsenal

Poland, 15-222 Białystok, ul. A. Mickiewicza 2
tel. +48 857420353, mail@galeria-arsenal.pl
galeria-arsenal.pl

ISBN 978-83-89778-24-6